

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra dějin a didaktiky dějepisu

"Odsun" Němců a Postoloprty v roce 1945

("Transfer" of Germans and Postoloprty in 1945)

Autor: Tereza Smudková

Vedoucí práce: doc. PhDr. Alena Míšková, Ph.D.

Praha 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze dne 2. 5. 2013

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucí své bakalářské práce doc. PDr. Aleně Míškové, Ph.D. za její rady při zpracování práce.

Abstrakt

Bakalářská práce „Odsun“ Němců a Postoloprty v roce 1945“ se v teoretické části věnuje vztahům Čechů a Němců v předválečném období a jejich vyústěním po druhé světové válce, tj. odsunem Němců z Československa. V druhé - praktické části je práce zaměřena na konkrétní oblast (obec Postoloprty), ve které došlo k násilnostem spáchaných na německém obyvatelstvu. V této části se především pracuje s výpověďmi svědků, kteří se byli ochotni podělit se svými zážitky a vzpomínkami. Závěrečná část práce je věnována vyšetřování z roku 1947 a nakonec se ve zkratce zabývá novodobým vyšetřováním.

Klíčová slova: vztahy, Mnichovská dohoda, Sudety, Postupimská konference, odsun, Postoloprty, svědci, vyšetřování, tisk

Abstract

The theoretical part of the bachelor's thesis „Transfer“ of Germans and Postoloprty in 1945“ is devoted to the relations between Czechs and Germans in the pre-war period and their outcome after the Second World War, i.e. the expulsion of Germans from Czechoslovakia. The second part of the thesis - the practical part - is focused on a specific area (the municipality of Postoloprty) in which the acts of violence against the German population took place. In this part the thesis is mainly based on the work with testimonies of witnesses who were willing to share their experiences and memories. The final part of the thesis is devoted to the investigation from 1947 and finally the thesis deals in brief with the modern investigation.

Keywords: relations, Munich Agreement, Sudetenland, Potsdam Conference, expulsion, Postoloprty, witnesses, investigation, the press

Obsah

1. Úvod	6
2. Vztah Čechů a Němců	8
I. První polovina 19. století	8
II. 1848 – 1914.....	9
III. 1914 – 1919	10
IV. Dvacátá léta v Československu	11
V. Třicátá léta v Československu.....	12
3. Krizový rok 1938.....	15
I. Začátek roku.....	15
II. Spojenci.....	16
III. Osudný podzim.....	17
VI. Konference v Mnichově	17
4. Konec války. Vysídlování Němců z ČSR	20
I. Moskevská jednání.....	20
II. Vývoj názorů v roce 1944	21
III. Program československé vlády Národní fronty Čechů a Slováků.....	21
IV. Divoký odsun - konference v Postupimi	22
V. Organizovaný odsun 1946.....	24
5. Postoloprty (Postelberg)	28
I. Dějiny města.....	28
II. Osudy Němců, kteří byli deportováni do Postoloprty.....	34
III. Kdo byl kdo v postoloprtských událostech?.....	38
IV. Rekonstrukce událostí	41
V. Vyšetřování.....	45
VI. Novodobé vyšetřování.....	51
8. Závěr	54
9. Prameny a literatura	56
I. Prameny.....	56
II. Literatura	56
III. Internetové zdroje	57
10. Přílohy	58
I. Seznam tabulek	58
II. Seznam zkratk	59
III. Obrázková příloha	60

1. Úvod

Ve své bakalářské práci „Odsun“¹ Němců a Postoloprty v roce 1945“ se budu zabývat tématem v dnešní době velmi atraktivním. Pro svůj výběr mám hned několik důvodů. Jedním z nich je, že pocházím z nedalekého města a o této problematice se mezi zdejšími lidmi příliš nemluví, proto bych chtěla doplnit a utřídit získaná fakta. Druhým neméně důležitým důvodem je, že i o negativních stránkách naší historie se musí mluvit, abychom se my i budoucí generace ponaučili ze svých omylů. A právě to lze nejlépe dokázat na příbězích lidí, kteří tuto zkušenost mají a jsou ochotni podat o ní svědectví.

Na začátku se práce věnuje vztahům mezi Čechy a Němci ještě v době předválečné a snaží se ukázat, že toto soužití nikdy nebylo zcela bez problémů a vyvrcholilo v době druhé světové války a krátce po ní. Je zde věnována kapitola mnichovské dohodě, která je předělem v našich novodobých dějinách a vztazích s Němci, po které následuje začlenění okupovaného pohraničí do Německé říše a vznik Protektorátu Čechy a Morava.

První dny po skončení války jsou poznamenány tzv. divokým odsunem, kde jde hlavně o rychlý odsun občanů německé národnosti. Vyznačoval se vyháněním, nucenými útoky a násilnými akcemi. Jedním z těchto excesů byl i případ Žatec – Postoloprty, kterému se tato práce bude více věnovat ve své druhé části.

Ta je zamýšlena jako konkrétní ukázka toho, kam až vede lidská nenávisť a touha po odplatě. Jako příklad zde figuruje malé městečko Postoloprty, které se po záboru Sudet ocitlo těsně za protektorátní hranicí. Práce se opírá jednak o studium dobových pramenů ale i o výpovědi svědků, kteří se snaží svými očima přiblížit tuto nelehkou dobu. K výpovědím pamětníků se musí přistupovat obezřetně, ale rozhodně to neznamená, že jejich výpovědi jsou pro historii méněcenné. Naopak pomáhají na historii nahlédnout očima obyčejných lidí. V této části se také pokusí ukázat, na kolik je toto téma stále živé. Informace, o nichž bude řeč, pochází hlavně z novodobého tisku a z ohlasu místních lidí.

Zdrojem pro tuto práci byla odborná literatura, převážně publikace Tomáše Staňka „Odsun Němců z Československa 1945-1947“, která je stěžejním dílem pro poznání problematiky česko-německých vztahů a další práce Tomáše Staňka ve spolupráci se švýcarským historikem Adrianem von Arburgem „Vysídlení Němců

---

¹ V názvu bakalářské práce se slovo "odsun" vyskytuje v uvozovkách. Důvodem je fakt, že z hlediska německé strany se jedná o sporný termín. V českém povědomí je však již zažit, a proto se v práci nadále vyskytuje bez uvozovek.

a proměny českého pohraničí 1945-1951“. Edice, která vychází od roku 2010 a má v budoucnu kompletně zmapovat a utřídit poznatky z dané problematiky. Druhá část je doplněna výpověďmi svědků, převážně z Krajanského spolku Saaz v Německé republice.

Práce se opírá také o studium archivních pramenů, konkrétně o fond Městského národního výboru Postoloprty, který je uložen ve Státním okresním archivu v Lounech. Pro vyšetřování případu Žatec-Postoloprty byly využity také dokumenty z Archivu bezpečnostních složek v Praze. Kronika města Postoloprty bohužel nemohla být použita, protože stránky vypovídající o těchto událostech byly vytrhány a zřejmě zničeny či ztraceny.

Cílem práce je shromáždit a utřídit dostupné informace, které budou obohaceny o skutečné příběhy lidí, čímž by měl vzniknout další možný pohled na celou situaci.

2. Vztah Čechů a Němců

Kde hledat začátek? Co bylo impulzem pro konečný rozchod obou společenství?

Česko-německé soužití trvalo osm století. Když v první polovině 19. století docházelo k přechodu od etnických skupin k národům (tímto procesem prošli Češi i Němci, když si uvědomili, že mají stejná práva jako národy již vzniklé), využívala obě společenství tuto společnou historii, kterou si přizpůsobovali pro své potřeby a argumenty.²

„Národ jako společenství jazyka, případně krve, tedy národ ve svém organickém, etnickém, kulturním (a nikoli již jen tradičním zemském nebo naopak moderním politickém) výměru, se definitivně stává významnou kolektivní identitou.“³

I. První polovina 19. století

V první polovině 19. století docházelo k rozpadu tradiční společnosti. Změny přicházely buď ze strany absolutistických vládců, nebo pomocí revolucí a reforem. Poddaným se dostávalo základního vzdělání a stoupala tak aktivita jedinců, kteří se dožadovali podílu na moci. S rostoucím vzděláním, modernizací státu a rozšiřováním úřednického aparátu nabýval na důležitosti jazyk jako prostředek komunikace. K problémům docházelo tam, kde se střetávalo více jazykových skupin.⁴

V českých zemích byla němčina dominantním jazykem. Je nutné si uvědomit, že úlohou němčiny nebyl jen komunikační aspekt, ale fungovala také jako instrument mocenský, hospodářský a kulturní. Do druhé světové války bylo pro české intelektuály běžné ovládat alespoň pasivně i druhý zemský jazyk buď z důvodů pracovních, nebo na územích jazykově smíšených.⁵

Uživatelé ostatních jazyků se cítili být diskriminováni, a proto není divu, že pro tyto skupiny se stal jazyk sociální a politickou otázkou. Od 30. let 19. století se česky mluvící elity snažily povznést češtinu a vznášely požadavky, aby se mohly podílet na veřejných záležitostech, aniž by musely podléhat germanizaci. Německy mluvící obyvatelstvo bylo dlouhou dobu pasivní a spokojovalo se s dominancí němčiny

---

² BENEŠ, Z., D. JANČÍK, J. KUKLÍK, E. KUBŮ, V. KURAL, R. KVAČEK, V. PAVLÍČEK, J. PEŠEK, R. PETRÁŠ, Z. RADVANOVSKÝ A KOL. a R. SUCHÁNEK. *Rozumět dějinám: Vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848-1948*. 2. opravené vydání. Praha: Gallery s.r.o., 2002, s. 24

³ Adrian VON ARBURG, T. STANĚK. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů. I., Češi a Němci do roku 1945 - Úvod k edici*. 1. vyd. Středokluky: Zdeněk Susa, 2010, s. 71

⁴ tamtéž, s. 71

⁵ STICH, A. Existuje u nás pocit ohrožení jazyka? In: *Naše řeč*. 1995, č. 78, s. 61-62

v habsburském soustátí. Změna přišla před revolucí roku 1848. Češi i Němci nejdříve bojovali za širší politická práva společně, ale nároky z české strany začínaly být již národně zabarvené a tudíž pro Němce nepřijatelné.⁶ Právě zde se vyhranily dvě skupiny mající různé pohledy a cíle. Byl to právě onen začátek, který ovlivnil následující události?

II. 1848 – 1914

Rok 1848 byl pro obě společenství rozhodující. Nejdříve společné očekávání vystřídalo vzájemné nepochopení a rozkol. Němci nebyli schopni přijmout samostatnou českou politiku, která se snažila zabránit germanizaci, a naopak žádali začlenit české země do tzv. velkoněmeckého pojetí.⁷

Nacionalismus se projevoval buď jako emancipační aspekt, který se snažil zvyšovat počet lidí podílejících se na věcech veřejných, nebo jako návrat ke kořenům. V 19. století měl větší vliv právě emancipační aspekt. Pro národnostní souboje bylo důležité mít většinu. V českých zemích se toho dalo dosáhnout dvěma způsoby:

- buď zvýšit počet česky mluvících obyvatel tzn., na základě jazyka si lidé uvědomí svou příslušnost,
- nebo
- určit rámec, ve kterém bude možné menšiny a většiny porovnat

V druhém případě by to znamenalo, jestli rozhodujícím rámcem bude celá monarchie, nebo pouze české země, kde by Češi byli většinou. Je jasné, že Němci měli z takové převahy strach a odmítali jakoukoli autonomii českých zemí. Nacionalismus se nerozvíjel jen na politickém poli, ale také na místní úrovni. Centrem dění se stalo i školství. Zakládaly se další české školy, tělovýchovné spolky a to jak na straně české, tak i německé. Což ještě přiosťřilo národnostní boje, ale na druhou stranu si vzájemně poskytovali inspiraci.⁸

---

⁶Adrian VON ARBURG, T. STANĚK. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů. I., Češi a Němci do roku 1945 - Úvod k edici.* 1. vyd. Středokluky: Zdeněk Susa, 2010, s. 73

⁷BENEŠ, Z., D. JANČÍK, J. KUKLÍK, E. KUBŮ, V. KURAL, R. KVAČEK, V. PAVLÍČEK, J. PEŠEK, R. PETRÁŠ, Z. RADVANOVSKÝ A KOL. a R. SUCHÁNEK. *Rozumět dějinám: Vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848-1948.* 2. opravené vydání. Praha: Gallery s.r.o., 2002, s. 27

⁸Adrian VON ARBURG, T. STANĚK. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů. I., Češi a Němci do roku 1945 - Úvod k edici.* 1. vyd. Středokluky: Zdeněk Susa, 2010, s. 74-76

III. 1914 – 1919

První světová válka ukázala, že boj o nadřazené postavení v českých zemích se dá uskutečnit i jinak než neustálými boji v parlamentu a zemském sněmu. Po vypuknutí konfliktu v Předlitavsku byl v českých zemích ustanoven poměrně přísný válečný režim, který počítal, že národnostní otázky budou řešeny po ukončení války. Situace byla ale jiná. Praktickou moc mělo armádní velení poblíž fronty, kde docházelo ke kolektivním deportacím (Srbů, Ukrajinců atd.) a právě ty se ukázaly jako inspirace poválečného uspořádání v českých zemích. Představy českých a německých skupin byly rozdílné a obě strany čekaly, zda zvítězí Dohoda či Centrální mocnosti a která skupina tím pádem bude moci uplatnit své představy.⁹

Ke konci války bylo nutné najít řešení, jak se vypořádat s menšinami v nově uspořádaných státech. Tato otázka nebyla důležitá jen pro Čechy a Němce, ale stala se aktuální v celoevropském měřítku:

„Ve staré Evropě převážně dynastických států se občané hlásili o svá práva a jednotlivé národy soupeřily o vliv, málokdo ale mohl zpochybňovat existenci určité etnické skupiny v rámci toho či onoho státu. V Evropě založené – přinejmenším deklaratorně – na právu na sebeurčení a na svobodném rozhodování jednotlivých národů se nedobrovolný pobyt etnického společenství v pro něj nepřijatelném státním útvaru stával zcela zásadním problémem.“¹⁰

Řešením se mohlo stát hromadné přesídlování, které Evropa znala už z dob balkánských válek 1912 - 1913. Zajímavé je, že "výměna" obyvatel mezi Řeckem a Tureckem, která byla vlastně nucenou migrací s mnoha oběťmi, nebyla odstrašujícím příkladem, ale návodem pro další státy. Ve střední Evropě po první světové válce nedošlo k vysídlování, například čeští liberálně nacionalističtí politikové uvažovali o odstoupení některých území Německu. Nakonec k tomu nedošlo, protože bychom tak přišli o spoustu českých občanů.

Po vypuknutí první světové války Tomáš G. Masaryk spolu s Edvardem Benešem odcestovali do západní Evropy, aby se pokusili o vznik nezávislého státu (názory na konkrétní uspořádání se měnily) a 28. října 1918 bylo vyhlášeno Československo. Provolání, kterým 28. října 1918 doprovodil Národní výbor svůj první zákon o zřízení samostatného československého státu:

---

⁹ Adrian VON ARBURG, T. STANĚK. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů. I., Češi a Němci do roku 1945 - Úvod k edici.* 1. vyd. Středokluky: Zdeněk Susa, 2010, s. 76

¹⁰ tamtéž, s. 78

*„Lide československý! Tvůj odvčký sen se stal skutkem! Stát československý vstoupil dnešního dne v řadu samostatných kulturních států světa! Národní výbor, nadaný důvěrou veškerého lidu československého, přejal jako jediný oprávněný a odpovědný činitel do svých rukou správu Tvého státu.“*¹¹

Dle T. G. Masaryka měly být německé oblasti začleněny do nové republiky, maximálně se tolerovaly menší územní ústupky.

IV. Dvacátá léta v Československu

Československo se deklarovalo jako národní stát, tzn., byl uznán jeden národ - československý a ostatní národnosti byly brány jako menšiny. Těm byla garantována práva jako: nárok na vlastní školství a vyučování v mateřském jazyce, užívání mateřského jazyka ve styku s úřady a soudy. Tyto záruky byly ustanoveny v československé ústavní listině z 29. února 1920. Ztráta idejí a pocit odtržení vypěstovala v sudetských Němcích a dalších menšinách averzi vůči republice. Také nedodržování práv v oblasti veřejné správy a upřednostňování českého jazyka a kultury vedlo u těchto skupin k odmítavému postoji. Bylo zřejmé, že osud republiky závisí na výsledku situace mezi většinou a menšinou.¹²

Od druhé poloviny dvacátých let se německá menšina už aktivně zapojuje do budování republiky. Přineslo to částečné zklidnění poměrů, ale Německá nacionální strana (DNP) a Německá nacionálně socialistická dělnická strana (DNSAP) stále trvaly na požadavku oddělení Němců od republiky. Stále ale neměly tak velký vliv na československé Němce. Ve vládě v této době působili dva až tři němečtí poslanci. Velké spory nadále trvaly hlavně v oblasti školství, hospodářství a jazykovém zákoně.

- Jazykový zákon - *„Soudy, úřady a orgány republiky, jichž působnost se vztahuje na okres soudní; v němž podle posledního soupisu lidu obývá alespoň 20% státních občanů téhož, avšak jiného jazyka než československého, jsou ve všech věcech, jichž vyřízení náleží jim na základě toho, že působnost jejich vztahuje se na tento okres, povinny přijímati od příslušníků jazyka této menšiny, bez ohledu na to, jsou-li československými státními občany či nikoliv, podání v tomto jazyku a vydati vyřízení těchto podání nejen v jazyku československém, nýbrž i v jazyku*

---

¹¹*Kronika českých zemí 1900-1938: Počátek 20. století - zánik 1. republiky.* Praha: Fortuna Libri, 2008. Edice deníku Lidové noviny, s. 626

¹² Adrian VON ARBURG, T. STANĚK. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů. I., Češi a Němci do roku 1945 - Úvod k edici.* 1. vyd. Středokluky: Zdeněk Susa, 2010, s. 80-83

podání.“¹³ Tento zákon ztížil užívání menšinového jazyka, protože hranice soudního okresu byly menší než hranice okresů, jak je známe dnes a tím pádem bylo obtížné splnit normu 20% obyvatel.

- školství - vyučovacím jazykem se stala čeština a Němcům přibyla povinnost učit se česky. Němčina dříve fungovala jako prostředek k vzestupu, což způsobovalo posílání dětí do německých škol. S novou situací to ale bylo naopak - českých škol přibývalo. Státní podpora teď směřovala do českého školství. Němci v Československu nebyli úplně odtrženi od vzdělání a své kultury. Byla zde rozvinutá síť škol i univerzit, zájmových spolků, politických stran, divadel, muzeí, knihoven, vydávali i svůj tisk.
- hospodářství - jednalo se hlavně o státní zakázky. Němci tvořili 30 %¹⁴ obyvatel českých zemí a také to byli lidé z vyšší vrstvy, kteří platili vyšší daně. Stát by tedy měl vzít v úvahu, jak rozdělovat státní zakázky. Na počátku třicátých let oblasti obydlené Němci postihla hospodářská krize a způsobila velkou nezaměstnanost. Ani v této době se německé firmy nedočkaly větší podpory. Neznamenalo to ale, že šlo o záměrné chování. Za prvé Němci se často výběrových řízení neúčastnili a za druhé byly často jejich nabídky vyšší než nabídky českých firem.¹⁵

V. Třicátá léta v Československu

Vztah mezi oběma stranami ve třicátých letech prohloubila hospodářská krize. Největší dopad měla právě v oblasti pohraničí, které se orientovalo převážně na lehký průmysl (sklárný, porcelánkový, textilní továrny). Stát jako zadavatel státních zakázek většinou podporoval české firmy. Druhá strana na to odpověděla tím, že od druhé poloviny třicátých let, kdy byla část podniků v rukou stoupenců Konrada Henleina, nezaměstnávala Čechy. Mělo to hlavně nacionální náboj.¹⁶

Krize poznamenala všechna odvětví lidské společnosti a stála také za vznikem různých politických hnutí, která těžila z těžké sociální situace. V roce 1933 vznikla

---

¹³ Československá republika. Jazykový zákon. In: *Sbirka zákonů*. 29. 2. 1920. [online]. [cit. 2013-03-26]. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/tisky/t3489_02.htm

¹⁴ Adrian VON ARBURG, T. STANĚK. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů. I., Češi a Němci do roku 1945 - Úvod k edici*. 1. vyd. Středokluky: Zdeněk Susa, 2010, s. 89

¹⁵ BENEŠ, Z., D. JANČÍK, J. KUKLÍK, E. KUBŮ, V. KURAL, R. KVAČEK, V. PAVLÍČEK, J. PEŠEK, R. PETRÁŠ, Z. RADVANOVSKÝ A KOL. a R. SUCHÁNEK. *Rozumět dějinám: Vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848-1948*. 2. opravené vydání. Praha: Gallery s.r.o., 2002, s. 79-82

¹⁶ Adrian VON ARBURG, T. STANĚK. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů. I., Češi a Němci do roku 1945 - Úvod k edici*. 1. vyd. Středokluky: Zdeněk Susa, 2010, s. 94-95

Sudetoněmecká vlastenecká fronta (Sudetendeutsche Heimatfront – SHF) pod vedením Konrada Henleina. Měla být tím, kdo spojí Němce v českých zemích a bude bránit jejich práva. V roce 1935 byla přejmenována na Sudetoněmeckou stranu (SdP), aby se mohla zúčastnit voleb. S počtem 1,2 milionu hlasů (tj. 68 % všech německých hlasů)¹⁷ se stala nejvlivnější stranou ve státě. SdP nebyla jednoznačně orientovaná, zaměřovala se na širší vrstvy Němců. Čeští Němci byli také ovlivněni informacemi z Říše. Díky tamější propagandě se Němci dovídali o ekonomickém vzestupu, snížení nezaměstnanosti, sociálních výhodách atd. Je potřeba dodat, že tzv. německý zázrak, o kterém se sudetští Němci dovídali, měl i negativní stránky jako stavba koncentračních táborů, projevy rasismu a politické represe.¹⁸

26. dubna 1936 vystoupilo mladoaktivistické hnutí německých demokratických stran - Hans Schütz za křesťanské sociály, Gustav Hacker za agrárníky a Wenzel Jaksch za sociální demokracii na různých místech země s podobnými projevy. Chtěli, aby Němci byli více angažováni ve státním aparátu. V lednu 1937 projevili snahu o kompromis i někteří čeští zástupci a tak po výzvě předsedy vlády Milana Hodži přednesly německé strany svůj program:

„Zrovnoprávnění německých firem při zadávání státních zakázek, uplatnění opatření ve prospěch pohraničí, snížení tamní nezaměstnanosti a v neposlední řadě navýšení počtu státních zaměstnanců z řad národnostních minorit tak, aby odpovídal jejich podílu na počtu obyvatel ve státě.“¹⁹

Příliš se zde nemluvilo o územním vyrovnání a je možné jejich návrhy brát jako uskutečnitelné. Vláda se k požadavkům vyjádřila kladně, ale její souhlas přišel pozdě. V této době už byly prohloubeny styky s Říší a sám Henlein se snažil při svých cestách upozorňovat na situaci Němců v Československu. Na jaře 1937 SdP předložila návrhy, aby vznikly tzv. národní katastry, což byl seznam, do kterého se měl každý občan v dosažení svých osmnácti let registrovat na základě národnosti. Myšlenkou tohoto návrhu bylo vyřešit spor mezi různými národy uvnitř jednoho státu. Henlein předpokládal, že toho bude v budoucnosti využito. Československé vládě bylo jasné, že tyto požadavky nelze přehlížet. Premiér M. Hodža se setkal s Henleinem v září 1937.

¹⁷Adrian VON ARBURG, T. STANĚK. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů. I., Češi a Němci do roku 1945 - Úvod k edici.* 1. vyd. Středokluky: Zdeněk Susa, 2010, s. 96

¹⁸BENEŠ, Z., D. JANČÍK, J. KUKLÍK, E. KUBŮ, V. KURAL, R. KVAČEK, V. PAVLÍČEK, J. PEŠEK, R. PETRÁŠ, Z. RADVANOVSKÝ A KOL. a R. SUCHÁNEK. *Rozumět dějinám: Vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848-1948.* 2. opravené vydání. Praha: Gallery s.r.o., 2002, s. 94-97

¹⁹Adrian VON ARBURG, T. STANĚK. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů. I., Češi a Němci do roku 1945 - Úvod k edici.* 1. vyd. Středokluky: Zdeněk Susa, 2010, s. 101

Byl ochoten učinit ústupky např. komunální volby, které byly do té doby odsouvány, protože panovala obava, že by došlo k nacifikaci pohraniční samosprávy. Mezitím ale došlo uvnitř Sudetoněmecké strany ke krizi a do čela se dostali zastánci říšského programu. V této době také Henlein píše Hitlerovi, že sudetští Němci mu budou oporou při rozbití Československa. Představa začlenění do Říše byla pro Němce u nás naplněním jejich přání.²⁰

---

²⁰ Adrian VON ARBURG, T. STANĚK. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů. I., Češi a Němci do roku 1945 - Úvod k edici*. 1. vyd. Středokluky: Zdeněk Susa, 2010, s. 101-103

3. Krizový rok 1938

Takto se pokusil několik dní před Mnichovem (18. 9. 1938) Karel Čapek promluvit k sudetským Němcům:

*„Bylo by asi bezúčelné chtít se předem přehádat o tom, co se má stát, ale zanechme aspoň na okamžik dohadů, ve kterých jsme stejně laici a k tomu ještě jednostranně informovaní, a připusťme si ve skrytu druhou možnost: že to ten stát, který nechci jmenovat, prohraje; a ta prohra, na to můžete vzít jed, bude národní katastrofou. Myslete na tu pohromu a její další důsledky jako my na pouhou možnost; a pak znovu se před svým svědomím a láskou k svému národu rozhodněte, jste-li pro válku, nebo pro mír. A nemyslete, že vaší odpovědi, vy němečtí jednotlivci z Českého Krumlova nebo Karlových Varů nebo Šumperka, nezáleží a že to, co se stane, stane se z vůle dějin. Ne. Bude to vaše vůle – nebo vaše vina, jak se to vezme; ale byla by to vůle nebo vina strašlivá, a vy, vaše města a vesnice, by si ji odnesly nejmíc.“*²¹

I. Začátek roku

Republika byla na konci třicátých let ve složité situaci, ale v čele s E. Benešem byla odhodlaná bránit svou nezávislost a demokracii. Mohli jsme se opřít o vítěze první světové války. Dále jsme měli smlouvu o přátelství a vzájemné pomoci s Francií a se Sovětským svazem, ta ale připadala v úvahu, jen pokud Francie dodrží své závazky. Politická situace na západě pro nás nebyla příliš příznivá. Ve Francii a Velké Británii se do čela dostali zástupci politiky appeasementu (= usmiřování), kteří se tak snažili udržet mír a vyhnout se hroící válce.²²

V únoru přednesl Hitler v říšském sněmu projev, ve kterém řekl, že přišel čas, aby Německo převzalo povinnost za deset milionů Němců, kteří se v důsledku Versaillské smlouvy nemohou spojit s Říší. Tím myslel Němce z Rakouska a Československa. První na řadu přišlo Rakousko, kde byl vyhlášen plebiscit o tom, jak mají být uspořádány poměry ve státě. Díky nátlaku z Berlína byl ale zrušen a 12. března došlo k tzv. anšlusu Rakouska. Československo se tak stalo jediným demokratickým státem v tomto prostoru. Hitler a Henlein se shodli na společné strategii: *„Musíme vždy žádat tolik, abychom nemohli být uspokojeni.“*²³

²¹ Čapek K., Na břehu dnů – Praha 1966, s. 405- 406

²² BENEŠ, Z., D. JANČÍK, J. KUKLÍK, E. KUBŮ, V. KURAL, R. KVAČEK, V. PAVLÍČEK, J. PEŠEK, R. PETRÁŠ, Z. RADVANOVSKÝ A KOL. a R. SUCHÁNEK. *Rozumět dějinám: Vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848-1948*. 2. opravené vydání. Praha: Gallery s.r.o., 2002, s. 100-101

²³ FILÍPEK, J. *Mnichov 1938 – Hra o Československo*. Praha: Eduard Grégr a syn, 2001, s. 60

Součástí této taktiky byl i 24. dubna vyhlášený karlovarský program. Jeho body byly vymyšleny tak, aby ho československá vláda nemohla přijmout bez toho, aby přišla o svou suverenitu. Tento program obsahuje například rovnoprávnost sudetských Němců a Čechů, vybudování německé samosprávy, odčinění bezpráví spáchaného na Němcích aj.²⁴

II. Spojenci

Už od března je zřejmé, že Francie ani Velká Británie se nechtějí zapojovat do sporu Německo x Československo. Na konferenci v Londýně (28. dubna 1938) Francouzi upozorňují Brity na to, že se Hitler nespokojí se zničením Československa. Chamberlain se vyjádřil v tom smyslu, že Británie nemá s Francií žádnou smlouvu, kdyby se zapojila do války kvůli Československu. Po anšlusu Rakouska ujistoval francouzský předseda vlády L. Blum, že Francie stojí za Československem, ale byl později vystřídán E. Daladierem.²⁵

Sovětský svaz se chtěl se také zapojit do řešení situace v Evropě dle sovětsko-československého paktu. Situace byla ztížena tím, že Sovětský svaz neměl společnou hranici ani s Československem ani s Německem.²⁶

Stále nevyřešená situace mezi pražskou vládou a SdP přiměla Británii k jednání. Navrhli E. Benešovi, aby přijal "neutrálního" prostředníka mezi vládou a SdP. Tím prostředníkem se stal lord Runciman. Britové i Francouzi byli ochotni strpět německé požadavky za cenu míru a tato mise měla donutit E. Beneše splnit německá přání.

„Byl jsem touto britskou iniciativou krajně překvapen a skoro ohromen. Byl to, po mém soudu, jednak dalekosáhlý zákrok do našich vnitřních věcí, jednak přebírání veliké části přímé zodpovědnosti za celou krizi německo-československou, i když britský vyslanec stále zdůrazňoval, že to nemá býti delegát britské vlády.“²⁷

Runciman přiletěl do Prahy 3. srpna. E. Benešovi bylo jasné, že bude záležet Runcimanově výpovědi, proto se snažil k tomu přistupovat co nejzodpovědněji.

---

²⁴ BENEŠ, Z., D. JANČÍK, J. KUKLÍK, E. KUBŮ, V. KURAL, R. KVAČEK, V. PAVLÍČEK, J. PEŠEK, R. PETRÁŠ, Z. RADVANOVSKÝ A KOL. a R. SUCHÁNEK. *Rozumět dějinám: Vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848-1948*. 2. opravené vydání. Praha: Gallery s.r.o., 2002, s. 102-103

²⁵ Adrian VON ARBURG, T. STANĚK. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů. I., Češi a Němci do roku 1945 - Úvod k edici*. 1. vyd. Středokluky: Zdeněk Susa, 2010, s. 107-108

²⁶ ČELOVSKÝ, B. *Mnichovská dohoda 1938*. 1. vyd. Šenov u Ostravy: Tilia, 1999, s. 149

²⁷ BENEŠ, E. *Mnichovské dny: paměti*. Praha: Svoboda, 1968, s. 148

Celá akce ale dopadla z československého pohledu negativně. Britský prostředník se vyjádřil o situaci jako složitá a nakonec se vyjádřil pro připojení pohraničí k Říši.

III. Osudný podzim

Na začátku září se prezident E. Beneš snažil o ústupek vůči SdP a předložil jí tzv. čtvrtý plán. Šlo vlastně o naplnění dubnového karlovarského programu. Hitler s Henleinem dodrželi svá předsevzetí o neústupnosti a odmítli. Mezitím v pohraničí docházelo k násilným incidentům a manifestacím ze strany sudetských Němců, na které Henlein zareagoval výzvou, aby československá odstoupila pohraničí.²⁸

Spojenci zaujali jasné stanovisko. Tvrdili, že se má Praha vzdát, nebo ji budou muset ponechat vlastnímu osudu. 20. září poslali do Prahy vyslance s žádostí o odstoupení pohraničí.

„Francouzský vyslanec mi předával poselství své vlády s pláčem. Co cítil v této chvíli poslanec britský, jsem nevěděl: byl chladný a díval se vytrvale do země při výkladu vyslance francouzského. Měl jsem dojem, že se oba do duše styděli za misi, kterou právě ve jménu svých vlád vykonávali.“²⁹

Nakonec československá vláda kapitulovala a plán přijala.

22. září se Hitler sešel s Chamberlainem a stupňoval své požadavky vůči republice. Hitlerova silná slova byla pro Chamberleina příliš a nakonec Británie i Francie souhlasily s československou mobilizací.³⁰ Události posledních dnů před 28. zářím napovídaly, že nebezpečí války je velmi aktuální.

VI. Konference v Mnichově

O rozhodnutí svolat konferenci se uvažovalo už déle a na všech stranách. Největší zásluhu na tom měl lord Perth, britský velvyslanec v Římě, kterému se podařilo přimět Mussoliniho, aby se pokusil o intervenci u Hitlera. Mussolini Hitlerovi zdůraznil, že jeho přátelský postoj k němu nadále trvá, ale neměl by tolik spěchat. Hitler poté souhlasil s posunutím mobilizace německé armády o 24 hodin (tj. 29. září ve 14. hodin).³¹

---

²⁸ Adrian VON ARBURG, T. STANĚK. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů. I., Češi a Němci do roku 1945 - Úvod k edici.* 1. vyd. Středokluky: Zdeněk Susa, 2010, s. 114

²⁹ BENEŠ, E. *Mnichovské dny: paměti.* Praha: Svoboda, 1968, s. 262

³⁰ Adrian VON ARBURG, T. STANĚK. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů. I., Češi a Němci do roku 1945 - Úvod k edici.* 1. vyd. Středokluky: Zdeněk Susa, 2010, s. 119-120

³¹ ČELOVSKÝ, B. *Mnichovská dohoda 1938.* 1. vyd. Šenov u Ostravy: Tilia, 1999, s. 366

Chamberlain se také snažil o smírný krok. Téměř ve stejnou dobu jako Mussolini poslal Hitlerovi zprávu, ve které mluví o tom, že je připraven přijet do Berlína a diskutovat o uspořádání transferu s ním a se zástupci české, francouzské a italské vlády, pokud si to bude Hitler přát.³²

28. září v 14:40 vydal Berlín prohlášení, že nazítrí svolává konferenci čtyř do Mnichova. Československo nebylo pozváno a panovala zde stísněná atmosféra. Naopak reakcí okolních států bylo jedním slovem nadšení: „*Roosevelt poslal Chamberlainovi blahopřání. V Paříži se shromažďovaly davy přešťastných lidí. Italský tisk konstatoval, že evropská scéna otočila o sto osmdesát stupňů. Dokonce i valné shromáždění Společnosti národů schválilo mírové úsilí rozvíjené mimo Společnost národů.*“³³

29. září dopoledne se do Mnichova sjeli zástupci čtyř mocností - Hitler, Mussolini, Chamberlain a Daladier. Samotná konference začala po poledni. Českoslovenští zástupci přijeli do Mnichova okolo 15. hodiny a vyčkávali na rozhodnutí. Hitler přivítal zúčastněné a okamžitě vyjádřil svůj ostrý názor na Prahu. Mussolini ostatním předložil k jednání požadavky, které mu předtím sdělil Hitler, a které teď vydával za své. Britský i francouzský předseda je vcelku rychle přijali. V deset hodin večer byli českoslovenští zástupci Angličany ve zkratce seznámeni s body dohody. V jednu hodinu po půlnoci (30. září) podepsali čtyři zúčastnění text dohody a souhlasili s tím, že 1. října začne vyklízení území. O tom, jak se českoslovenští zástupci dověděli rozhodnutí, vypovídá zpráva dr. Masaříka: „*Atmosféra byla skličující: dozvíme se rozsudek. Francouzi byli krajně sklíčení. Chamberlain nepřetržitě zíval a nejevil nejmenší známky rozpaků. Dostalo se nám brutálního vysvětlení, navíc z francouzských úst, že proti rozsudku není odvolání a že neexistuje možnost změny.*“³⁴

Francie a Británie měly československým představitelům sdělit podrobnosti a v půl čtvrté ráno Daladier odeslal telegram francouzskému vyslanci v Praze, aby o tom ihned informoval prezidenta E. Beneše a ten dohodu následně přijal. Hned odpoledne zasedala vláda v čele s prezidentem a při zjišťování všech a pro a proti mnichovskou dohodu přijala. Teď již bylo rozhodnuto. Československá armáda složila zbraně, wehrmacht během října obsadil pohraničí a od 1. listopadu vznikla říšská župa Sudety. Prezident Beneš, proti kterému se obrátil hněv národa, v říjnu abdikoval

---

³²ČELOVSKÝ, B. *Mnichovská dohoda 1938*. 1. vyd. Šenov u Ostravy: Tilia, 1999, s. 414

³³ tamtéž, s. 369

³⁴ tamtéž, s. 374-375

a odletěl do Londýna. Novým prezidentem byl zvolen Emil Hácha. Celá Hitlerova akce je završena 15. března 1939 vstupem wehrmachtu do Prahy a obsazením zbytku Čech.³⁵

---

³⁵ EMMERT, F. *Osudové osmičky v našich dějinách*. 1. vyd. Brno: Computer Press, a.s., 2008, s. 20-21

4. Konec války. Vysídlování Němců z ČSR

První dny po skončení války byly poznamenány nejen nadšením z konce utrpení, ale i snahou vypořádat se s nastalou situací jednou pro vždy. Touha najít viníka, který vše zavinil a je zodpovědný za stále ještě čerstvé zážitky z války, se ukázala jako priorita. Tato nenávist se pak jednoznačně obracela k německému obyvatelstvu jako viníkovi války. Mělo se důrazně ukázat, že takové počínání nemůže vyváznout bez trestu. Je důležité zmínit, že oběťmi těchto represí se stali i nevinní lidé včetně dětí, žen a starých lidí. Odsun Němců z Československa je dodnes velmi citlivým a diskutovaným tématem.

I. Moskevská jednání

Názory jak vyřešit vypjatou národnostní situaci v Československu vyvrcholily již v roce 1938. Zde se objevují myšlenky na transfer německého obyvatelstva. Prezident E. Beneš nejdříve zastával názor o odstoupení části území Německu, ale tento jeho postoj se nasetkal s větším pochopením především v domácím prostředí a díky událostem v září 1938 se tento plán neuskutečnil. Benešovy názory se změnily. V roce 1941 přistoupil na myšlenku, že čím méně Němců v republice zůstane, tím lépe. Dle jeho výpočtů mělo být vysídleno 1,2-1,4 milionu Němců. Navíc počítal, že část Němců odejde na konci války raději sama.³⁶

V prosinci 1943 navštívil E. Beneš Moskvu a v jednání se sovětskými představiteli přednesl čtyři memoranda, z nichž jedno se zabývalo problematikou odsunu. Mluvílo se v něm o tom, že Československo má mít právo určovat, kdo bude muset zemi opustit a kdo dostane státní občanství. Dále pojednávalo o odškodnění vysídlených Němců, zodpovědnosti Německa za vysídlené osoby, o otázce nové republiky, která se měla stát národním státem složeným ze slovanského obyvatelstva. Němčina měla být zrušena jako úřední a vyučovací jazyk a rovněž se mluvílo o nutnosti sestavit podrobný plán vysídlování a určit osoby, jež se odsun bude týkat. V. M. Molotov se 16. prosince při jednání s E. Benešem o nutnosti transferu prý vyjádřil takto: „*Sovětská vláda sleduje tento životní problém Československa s plným pochopením a jeho řešení bude podporovat.*“³⁷

³⁶ KUČERA, J. *"Žralok nebude nikdy tak silný": Československá zahraniční politika vůči Německu 1945-1948*. 1. vyd. Praha: Argo, 2005, s.48-51

³⁷ STANĚK, T. *Odsun Němců z Československa 1945-1947*. 1. vyd. Praha: Academia společně s nakl. Naše vojsko, 1991, s. 34

II. Vývoj názorů v roce 1944

Názor na řešení sudetoněmecké otázky se od roku 1944 zradikalizoval. Projevy prezidenta republiky byly v roce 1944 zasaženy teorií o kolektivní vině německého národa. Například do rozhlasu se E. Beneš vyjádřil takto: „*Německý národ se provinil jako žádný jiný na světě, německý národ zaslouží tudíž trestu a německému národu a státu se trestu dostane. A s ním všem těm, kteří mu pomáhali.*“³⁸

Stanoviska velmocí byla v této době nejednoznačná:

- Velká Británie sice odsun v obecné rovině schvalovala, ale začínala poukazovat na problémy jako nehumánnost, poválečnou situaci v Německu, možný nárůst vlivu SSSR.
- Churchill prohlašoval, že s Německem se nebude jednat podle zásad Atlantické charty, čímž dával československé vládě šanci na realizaci vysídlení.

Na konci roku 1944 byly zformulovány požadavky československé vlády, které byly určeny Spojencům a poskytovaly ucelený program, s kterým se mělo vystupovat v mezinárodním styku. Dokument vysvětloval, proč je nutné z Československa vysídlit většinu německého obyvatelstva. Počítal s tím, že budou odsunuty $\frac{2}{3}$ Němců z celkového počtu 3 200 000 osob. V republice mělo zůstat asi 800 000 osob. Zbytek osob měl být odsunut a to kontrolovaně a humánně. Dále obsahoval stať o státním občanství, které bude zabaveno všem Němcům a potom se individuálně posoudí jeho opětovné vydání. Němci, kteří zde zůstanou, mají splynout s československým lidem a kulturou. Pro Československo bylo důležité, jak tento dokument přijmou Spojenci. Všichni se vyjadřovali poměrně chladně a zdrženlivě. E. Beneš byl vyzván, aby prozatím nic ohledně přesunu neprováděl, dokud se Spojenci nedomluví na společném postupu. Do té doby měl E. Beneš vydávat memorandum jako svůj program, který čeká na projednání velmocemi.³⁹

III. Program československé vlády Národní fronty Čechů a Slováků

Od roku 1945 projednávala všechna československá politická uskupení ve Velké Británii poválečnou otázku, která zahrnovala i řešení menšin. Antifašisté (postavili se proti nacismu, kterým byli následně pronásledováni) na konferenci v lednu 1945 uznali, že Němci měli podíl na vedení války i na válečných zločinech. Souhlasili

---

³⁸ STANĚK, T. *Odsun Němců z Československa 1945-1947*. 1. vyd. Praha: Academia společně s nakl. Naše vojsko, 1991, s. 42

³⁹ tamtéž, s. 44-47

se vznikem nové republiky jako národního státu a také s potrestáním všech, kteří se provinili proti republice.⁴⁰

Českoslovenští národní socialisté a sociální demokraté ve Velké Británii vypracovali elaboráty, ve kterých se vyjádřili k řešení otázky menšin. Zároveň tyto elaboráty měly sloužit k jednání s komunisty v Moskvě. Názory obou stran se v této době vzájemně lišily. Národní socialisté byli radikálnější a požadovali, aby žádné menšině nebyla přiznána práva. Sociální demokraté se shodovali, že antifašisté by měli mít občanské, sociální, politické a hospodářské právo.⁴¹

E. Beneš neměl před odletem na jednání do Moskvy ještě vyjádření souhlasu od americké a britské strany. V Moskvě komunisté navrhli Program československé vlády Národní fronty Čechů a Slováků. Nejdůležitější body programu týkající se menšinové otázky⁴²:

- Kapitola VIII. se týkala neslovanského obyvatelstva a jeho občanství. To mělo být navraceno jen těm občanům jiné než slovanské národnosti, kteří ho měli již před Mnichovem 1938 nebo těm, kteří vedli boj za Československo. Hovořilo se zde i o lidech, kteří kvůli zachování věrnosti republice byli pronásledováni a třeba i vězněni. Ostatním bylo občanství zrušeno a mohli si zažádat o jeho znovunavrácení.⁴³
- Kapitola IX., X. hovořila o válečných provinilcích a zrádcích:
*„Vláda bude pokládat za svůj nejvyšší odpovědný úkol a za svou mravní povinnost před českým a slovenským národem postihnouti a vydati soudu a trestu všechny válečné provinilce, všechny zrádce, všechny vědomé a aktivní pomocníky německých nebo maďarských utlačovatelů.“*⁴⁴

V programu se konkrétně nemluvilo o definitivním řešení odsunu. Obecné fráze proto měly různý výklad a přizpůsobovaly se pozdějším okolnostem.

IV. Divoký odsun - konference v Postupimi

Návrh odsunu se objevil již v roce 1943, kdy s ním postupně souhlasily obě velmoci a Sovětský svaz. Ale ještě před jeho legalizací - konferencí v Postupimi v červenci/srpnu 1945 - docházelo k tzv. divokému odsunu, který se vyznačoval

---

⁴⁰ STANĚK, T. *Odsun Němců z Československa 1945-1947*. 1. vyd. Praha: Academia společně s nakl. Naše vojsko, 1991, str. 47

⁴¹ tamtéž, s. 48

⁴² tamtéž, s. 49

⁴³ České vlastenecké stránky: Košický vládní program. [online]. [cit. 2012-10-26]. Dostupné z: http://www.svedomi.cz/dokdoby/1945_kosvlpr.htm

⁴⁴ tamtéž

nelidským zacházením, vykořisťováním a excesy na německém obyvatelstvu. Československá vláda o situaci věděla, ale sami její členové situaci vyostřovali svými výroky na adresu Němců. Myšlenka rychlého odsunu pro ně byla prioritní. Fáze organizovaného odsunu proběhla v průběhu roku 1946 a v roce 1947-1948 probíhal ještě tzv. dodatečný odsun, který pomáhal sloučit odtržené rodiny.⁴⁵

V období 1. – 5. května 1945 mělo v republice pobývat asi 3 600 000⁴⁶ Němců. Rozklad nacistického Německa a ústup vojáků způsobily mezi Němci obavu z toho, co přinesou příští dny. V prvních dnech po osvobození nebyly výjimkou sebevraždy ze stran Němců. Větší počet případů máme doložen z Prahy, Brna, Liberce, Žatce atd. Většina starousedlíků ale zůstala na svých místech, protože mezi nimi panovala tato představa:

„Po kapitulaci Německa pro ně nastane sice odplata za spáchaná příkoří na českém národě, ta však postihne jen hlavní původce a ostatní obyvatelstvo bude ušetřeno.“⁴⁷

Oběťmi první fáze odsunu se měli stát Němci, kteří se ve sčítání lidu z roku 1930 přihlásili k německé národnosti. Naopak zůstat směli antifašisté, osoby bojující po boku republiky před Mnichovem a za okupace, dále nepostradatelní specialisté. V červnu 1945 snaha ještě zintenzívněla. Docházelo k soustředění Němců v internačních střediscích, která vznikala v místech, kde bylo více Němců. Ocitaly se zde jak osoby, které se provinily proti republice, tak i osoby, kterým nebyla prokázána vina. Někteří lidé ve střediscích nebyli určeni k okamžitému odsunu, a tak byli posíláni na různé práce. Podmínky zde byly velmi špatné – nedostatek potravin, rychlé šíření nemocí, brutalita ze stran strážných, těžká fyzická práce. Počet Němců, kteří byli vyhnáni ještě před konferencí v Postupimi, byl odhadnut na 450 tisíc.⁴⁸

V červenci 1945 byla československá vláda seznámena s kladným postojem odsunu od Sovětů. Neméně důležitý byl souhlas velmocí. Vláda se na ně obrátila s prosbou, aby podpořily vystěhování, mluvilo se zde o 2 – 2,5 milionech Němců. Odpověď ze strany Britů a Američanů nebyla jednoznačná a cítili potřebu vše projednat

---

⁴⁵ BRANDES, D. *Cesta k vyhnání 1938-1945: Plány a rozhodnutí o "transferu" Němců z Československa a z Polska*. 1. vyd. Praha: Prostor, nakladatelství s.r.o., 2002, s. 331-332

⁴⁶ STANĚK, T. *Odsun Němců z Československa 1945-1947*. 1. vyd. Praha: Academia společně s nakl. Naše vojsko, 1991, s. 54

⁴⁷ STANĚK, T. *Perzekuce 1945: perzekuce tzv. státně nespolehlivého obyvatelstva v českých zemích (mimo tábory a věznice) v květnu - srpnu 1945*. 1. vyd. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1996, s.19

⁴⁸ BRANDES, D. *Cesta k vyhnání 1938-1945: Plány a rozhodnutí o "transferu" Němců z Československa a z Polska*. 1. vyd. Praha: Prostor, nakladatelství s.r.o., 2002, s. 333

na konferenci, která se měla konat v Postupimi. V této době byl průměr evakuovaných osob asi 5000 za den. S dalším odsunem se mělo začít až po konferenci.⁴⁹

Samotná konference se konala od 17. července do 2. srpna 1945 v Postupimi. Churchill mluvil o tom, že Československo zamýšlí odsunout 2,5 milionu Němců. Bylo usneseno, že transfery se musí provádět po částech a musí být spravedlivě posílány do okupačních zón. Zástupci velmocí schválili vysídlení německého obyvatelstva z ČSR, Maďarska a Polska:

„Tři vlády zvážily otázku ze všech hledisek a uznávají, že k transferu německého obyvatelstva nebo jeho částí do Německa, jež v Polsku, Československu a Maďarsku ještě zůstává, bude muset dojít. Shodly se na tom, že každý transfer, jenž se uskuteční, má být proveden spořádaně a lidsky.“⁵⁰

Dále bylo vládám doporučeno, aby zatím počkaly s dalším vyhošťováním, což bylo přijato s menšími rozpaky. Československá vláda rozhodla, že s odsunem se začne po skončení příprav a bude trvat asi jeden rok. Dále se usnesla, že transporty budou více hlídány a to i po zdravotnické stránce. Souhlas Spojenců přišel 29. listopadu a československá vláda byla odhodlaná provést odsun se všemi následky.⁵¹

V. Organizovaný odsun 1946

Na začátku roku 1946 byly přípravy téměř dokončené. Odsun se měl konat ve třech etapách. V první části neměli být odsunuti lidé pracující v průmyslu, lesnictví, zemědělství tzv. kategorie A. Druhá část transferu se měla týkat všech Němců, kteří nebyli antifašisté, ze smíšeného manželství nebo důležití specialisté z oboru. Naopak se týkala lidí, kteří byli ve vnitrozemí využíváni jako pracovní síla. Třetí etapa počítala s odsunem kvalifikovaných odborníků, ale konkrétní postup se teprve utvářel.⁵²

Tabulka 1: Obyvatelstvo v pohraničí k 6. 1. 1946⁵³

Čechů, slovanských obyvatelů	Němců	z toho antifašistů	Obyvatelstvo v pohraničí celkem
1 827 621	1 884 699	52 651	3 712 320

⁴⁹ STANĚK, T. *Odsun Němců z Československa 1945-1947*. 1. vyd. Praha: Academia společně s nakl. Naše vojsko, 1991, s. 88

⁵⁰ BRANDES, D. *Cesta k vyhnání 1938-1945: Plány a rozhodnutí o "transferu" Němců z Československa a z Polska*. 1. vyd. Praha: Prostor, nakladatelství s.r.o., 2002, s. 364

⁵¹ tamtéž, s. 92-93

⁵² tamtéž, s. 169-170

⁵³ tamtéž, s. 170

V této době byl odsun Němců do sovětské okupační zóny zastaven, vláda se snažila Sovětům vysvětlit, že zastavením odsunu zde zůstane 750 tisíc Němců. Jejich postoj byl ale stále záporný. Proto začala vláda jednat s americkou stranou, přistoupila na jejich podmínky ohledně zajištění transportů (přeprava pouze úplných rodin, odložení odsunu nemocných, v zimě se měly vagony vytápět, ve vlaku měl být ošetřovatel apod.). Velkou důležitost Američané přikládali samotnému vybavení odsunutých, každý z nich mohl mít zavazadlo o hmotnosti 30-50 kg (náhradní prádlo, peřiny, nejnnutnější nádobí a potraviny na pár dní). Ve srovnání s odsuny v roce 1945 se poměry upravily a to hlavně díky americké straně.⁵⁴

Podmínky, které čs. vláda diktovala Němcům za účelem prosazení svého cíle, zhoršovaly život všem zúčastněným. Vyvlastnění bez náhrady způsobovalo, že se někteří Němci se před odchodem chovali tak, že ničili svůj majetek, schovávali si cenné věci, pro které se pak chtěli vrátit, přenášeli za hranice majetek a dobytek. Občas se stávalo, že se pro věci vraceli ilegálně. Německé reakce se z dnešního pohledu zdají být oprávněné. Na tyto události však české obyvatelstvo pod tíhou událostí reagovalo velmi tvrdě.⁵⁵

Největší masa lidí byla na začátku roku 1946 odsunuta do americké zóny v Německu. Vláda se snažila se Sověty domluvit na obnově transferu do sovětské zóny, ale Sověti to odmítali s tím, že jejich zóna je už přesycena. Životní podmínky Němců čekajících na vysídlení byly velmi nedostačující. Byla proti nim zavedena spousta opatření, která ovlivňovala jejich běžný život. Uvedme například neposkytování placené dovolené, srážky ze mzdy, zánik pracovního poměru, určování přesného množství potravin, které lze koupit, nevyplácení příspěvků atd.⁵⁶

V květnu se obnovil transport do sovětské zóny, čímž se zvýšil počet odsunutých osob.

Tabulka 2: Němci v pohraničí k 26. 5. 1946⁵⁷

Obyvatel celkem	Němců	z toho antifašistů
3 530 933	1 544 202	51 212

⁵⁴ STANĚK, T. *Odsun Němců z Československa 1945-1947*. 1. vyd. Praha: Academia společně s nakl. Naše vojsko, s. 171

⁵⁵ KUČERA, J. *"Žralok nebude nikdy tak silný": Československá zahraniční politika vůči Německu 1945-1948*. 1. vyd. Praha: Argo, 2005, s. 68

⁵⁶ STANĚK, T. *Odsun Němců z Československa 1945-1947*. 1. vyd. Praha: Academia společně s nakl. Naše vojsko, 1991, s. 187-190

⁵⁷ tamtéž, s. 187

Problém odsunu se stal živým i mezi jednotlivými stranami před volbami do Ústavodárného národního shromáždění. KSČ byla obviňována, že provozuje dvojí politiku. Jednak že je pro odsun a jednak že se snaží získat část této skupiny. Dokonce se před volbami objevily německé letáky, které naváděly k volbě komunistů. Politika vedená KSČ v nově osídleném pohraničí se vyplatila.⁵⁸

Velké diskuze se strhly před volbami roku 1946 ohledně zákona, který je znám jako zákon 115/1946 Sb. V něm se jednání, které přispělo k znovunabytí svobody Čechů a Slováků, ustanovuje jako beztrestné. Důsledky a nebezpečí tohoto zákona vystihl František Peroutka: „*Případy sadismu a krutosti mohly sice být po dvou letech kdekým zapomenuty, ale neodhalené, neobjasněné, omluvné zlo je schopno plodit další zlo.*“⁵⁹

V létě 1946 došlo k problémům s americkou okupační zónou v Německu, která nebyla schopna přijímat tolik Němců, a počet transportů byl snížen. V pohraničních oblastech poklesla hustota osídlení a změnila se i národnostní skladba.

Tabulka 3: Němci v pohraničí k 18. 8. 1946⁶⁰

Obyvatel celkem	Čechů a ostat. Slovanů	Němců	z toho antifašistů
3 032 679	2 091 527	941 152	120 017

Průběh transferu stále více a více zajímal zahraničí. Do republiky přijížděly delegace z ciziny, aby se mohli sami přesvědčit o podmínkách, s jakými je odsun prováděn. Na základě svých poznatků pak tlumočily své názory ve své zemi. Většinou byl český postup schvalován, ale objevila se i kritika například z úst papeže Pia XII. Západní velmoci se k transferu snažily přistupovat s odstupem a spíše se soustředily na situaci odsunutých Němců v Německu.⁶¹

Po masových transferech v létě 1946 to vypadalo, že zakončení by mohlo být už v říjnu. Bylo nutno dohodnout s okupačními úřady v Německu další postup. Návrh zněl, aby Sověti pokračovali s transferem do 5. října a Američané do konce října, ale s omezeným počtem vlaků za den. V republice mělo zůstat 250 000 – 300 000 Němců⁶². Byli to převážně antifašisté, osoby ze smíšených manželství, odborníci, přestárlí lidé

⁵⁸ STANĚK, T. *Odsun Němců z Československa 1945-1947*. 1. vyd. Praha: Academia společně s nakl. Naše vojsko, 1991, s. 198-200

⁵⁹ tamtéž, s. 203

⁶⁰ tamtéž, s. 204

⁶¹ tamtéž, s. 214-215

⁶² tamtéž, s. 217

apod. Jak ale jednat právě s těmito lidmi? Hlavně v pohraničí byla stále protiněmecká nálada velmi silná. Prezident Beneš se vyjádřil, že menšinám rozhodně nebudou přiznána žádná kolektivní práva, protože zde zůstávají dobrovolně.⁶³

Stále častěji se ze zahraničí ozývala kritika na poměry v republice a vypadalo to, že přestanou podporovat myšlenku transferu. Proto se československá vláda snažila, co nejdříve odsun ukončit a stále častěji sympatizovala se Sovětským svazem. Odsun ale zatím probíhal, tak jak bylo domluveno s americkou a sovětskou stranou. E. Beneš se 28. října 1946 na Václavském náměstí vyjádřil k ukončení transferu takto:

*„Nemesis spravedlivě zasáhla tyto škůdce naší republiky. Bez zášti a nenávisti, ale také bez lítosti, jen s pocitem naplňované spravedlnosti sledovali jsme provádění odsunu Němců... Ode dneška nejen po právu, nýbrž i ve skutečnosti náš stát je státem národním, státem Čechů a Slováků.“*⁶⁴

Symbolickým koncem této etapy odsunu byl transport z Dvorů u Karlových Varů dne 29. října 1946, konal se za účasti některých ministrů. Nebyl to poslední vlak, který opustil ČSR, ale zakončil nejdůležitější část transportů. Na konci roku 1946 byl transfer přerušen a začalo se s rušením internačních středisek.⁶⁵

Organizovaný transfer byl sice zastaven, ale do Německa v roce 1947 odcházeli stále další a další lidé. Většinou se jednalo o rodinné příslušníky, kteří již měli někoho v Německu. Američané odmítali přijímat větší počet Němců do jejich zóny kvůli špatné hospodářské situaci. Trvali na tom, aby přicházeli pouze osoby s povolením. Transfer pokračoval ještě v následujících letech, ale už v menším množství a spíše nárazově.⁶⁶

Stanovit přesný počet odsunutých v roce 1946 je složité. Znemožňuje to hned několik důvodů. Nejpravděpodobnější údaj je okolo 2 200 000 lidí, toto číslo vyplývá z přehledů odsunutých do jednotlivých pásem. V úvahu je nutné vzít, že někteří Němci republiku opustili ilegálně, jiní na základě individuálních dohod s německými úřady a nejsou tak zahrnuti v těchto statistikách. Transfer byl po všech stránkách velmi nákladný a jeho zakončení bylo pro československé občany bráno jako zadostiučinění za léta okupace.⁶⁷ Vztahy obou národů byly v této době na hranici snášenlivosti a obě strany si to také uvědomovaly. Až po několika desetiletích bylo možné pomalu hledat společnou vůli a ochotu oživit toto téma a zlepšit tím vzájemné vztahy.

---

⁶³ STANĚK, T. *Odsun Němců z Československa 1945-1947*. 1. vyd. Praha: Academia společně s nakl. Naše vojsko, 1991, s. 216-219

⁶⁴ tamtéž, s. 224

⁶⁵ tamtéž, s. 225-226

⁶⁶ tamtéž, s. 233

⁶⁷ tamtéž, s. 238-239

5. Postoloprty (Postelberg)

I. Dějiny města

Město Postoloprty se nachází zhruba 7 km západně od Loun. Existuje několik teorií o vzniku názvu obce. Nejvíce rozšířené jsou dvě. První odvozuje název podle kláštera Porta apostolorum a druhá se opírá o Václava Hájka z Libočan, který hovoří o ševcích „prtáčích“. První teorie se zdá být nesprávná, protože městečko Postoloprty je doloženo dříve než klášter samotný. Podle jazykovědce Milana Harvalíka je název odvozen od příbuzných výrazů postol a prtati. Postol byl druh obuvi a prtati znamenalo opravovat obuv. Tedy ves postolprtů = ves opravářů obuvi.⁶⁸

První světová válka a rozpad Rakouska-Uherska vyostřily vzájemné vztahy mezi oběma národy. Němci se po vzniku republiky přihlásili do vzniklé provincie Deutschböhmen, čímž vyjádřili, že se odmítají podílet na fungování republiky. K již tak vypjaté atmosféře nepomohlo ani zabavení budovy německé školy, přejmenování ulic ani spory o úřední jazyk.⁶⁹

Tabulka znázorňuje vývoj počtu obyvatel Postoloprť v jednotlivých letech. Postoloprty byly městem smíšeným, kde Němci měli převahu. Po vzniku Československa lze pozorovat změnu, Postoloprty se postupně staly národnostně vyrovnaným městem.

Tabulka 4: Vývoj počtu obyvatel v Postoloprtech⁷⁰

Vývoj počtu obyvatel v Postoloprtech			
rok	Čechů	Němců	celkem
1890	553	2836	3389
1900	500	3000	3500
1930	1489	1822	3311

⁶⁸ Divnopis aneb Proč se to tak jmenuje?: Postoloprty [online]. ceskatelevize.cz, 2011 [cit. 2012-09-23]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10168943030-divnopis-aneb-proc-se-to-tak-jmenuje/408235100281009>

⁶⁹ Město Postoloprty - Historie [online]. Město Postoloprty, 2008 [cit. 2012-09-23]. Dostupné z: <http://historie.postoloprty.advice.cz/historie.html>

⁷⁰ Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí, díl XX., Praha, Argo, 1903, s. 309 + COLLEGIUM BOHEMICUM, o.p.s. Tragická místa paměti: Průvodce po historii jednoho regionu. Praha: Antikomplex, o.s., 2010, s. 375

Situace se změnila v roce 1938, kdy se Postoloprty, německy Postelberg, ocitly na území Německa, jak to znázorňuje následující mapa.⁷¹

Válku Němci přivítali s nadšením, město se opět poněmčilo, přejmenovaly se ulice a většina českého obyvatelstva odešla do vnitrozemí. Radnici zahalil světlý hákový kříž.

*„ 9. října 1938 o půlnoci městem prošel náš poslední vojenský útvar, aby se přemístil za řeku Ohři, kde byla hraniční čára. Nová hranice Německa vedla dva kilometry západně od Loun. U silnice byla postavena německá celní stanice se závorou. Bylo to v místě březenského horního statku. Vpravo i vlevo postavili Němci plot z ostnatého drátu. Přesto zůstalo v Postoloprtech asi 700 Čechů. Byli to majitelé domků, drobní živnostníci i zemědělci. Jejich děti však neměly nárok na vlastní třídu a musely chodit do německé školy. Proto i tyto rodiny postupně opouštěly město.“*⁷²

Konec války a vidina poraženého Německa změnila i situaci v Postoloprtech. V dubnu 1945 se v Postoloprtech nacházelo mnoho německých uprchlíků před východní frontou a také váleční zajatci (zejména Italové). Na konci dubna téhož roku městem prošel pochod smrti, na cestě do Lenešic přišlo o život 17 vězňů.⁷³

⁷¹ přibližná poloha Postoloprty vyznačena šipkou, obrázek zdroj: EMMERT, F. Osudové osmičky v našich dějinách. 1. vyd. Brno: Computer Press, a.s., 2008, s. 23

⁷² VÍCH V., Šustek J., Krejčík M, *Poválečná situace v Postoloprtech (1945-1947)*, ročníková práce, Louny 2010, s. 8

⁷³ *Město Postoloprty - Historie* [online]. Město Postoloprty, 2008 [cit. 2012-09-23]. Dostupné z: <http://historie.postoloprty.advice.cz/historie.html>

Kolik Čechů a Němců žilo v Postoloprtech na konci války, si můžeme dobře představit, protože v červenci tohoto roku žádala Okresní správní komise v Žatci, aby Postoloprty nahlásily počty obyvatel obou národností.⁷⁴

Tabulka 5: Počty obyvatel v roce 1945⁷⁵

I. 1945	Čechů	Němců
muži	202	839
ženy	221	1148
děti (do 14let)	94	586
celkem	517	2573

VII. 45	Čechů	Němců
muži	431	16
ženy	520	43
děti (do 14let)	252	11
celkem	1203	70

Město bylo osvobozeno 9. května v ranních hodinách Rudou armádou, která poté obsadila radnici, s tím jí pomáhalo i několik Čechů. Na pořádek ve městě a na ochranu proti zbylým německým vojákům bylo do Postoloprty vysláno asi padesát ozbrojených dobrovolníků z nedalekých Loun. Téhož dne začal fungovat revoluční národní výbor, ve kterém zasedli: ředitel školy Rudolf Zelenka, průvodčí ČSD Jaroslav Drexler, asistent politické správy Čestmír Vojta, dělník Ferdinand Čapek a Richard Srb, hudební nástrojař Ladislav Hubert, mlynářský dělník Eduard Prošek, železniční zaměstnanec Karel Vágner, důchodce Antonín Hrbek, krejčovský mistr Jaroslav Hudec, asistent Ivan Kuneš a hospodářský adjunkt Jaroslav Resenkranc.⁷⁶ Velitelem obecní policie a později údajným pachatelem tzv. Postoloprtského masakru se stal Bohuslav Marek.

Ihned po osvobození se do oblasti začali stěhovat první čeští obyvatelé, kteří po Němcích dostávali prázdné usedlosti, obchody atd. O tom, jak to probíhalo, svědčí bohatá korespondence mezi zájemci a předsedou městského národního výboru. Místní Němci (ale i Němci ze Rvenic, Břvan, Výškova a Žatce) byli shromážděni v internačním táboře přímo v Postoloprtech nebo v bývalém táboře pro Hitlerjugend – v bažantnici. Velitelem tábora byl štstr. Štícha. Život v táboře byl velmi těžký a Němci zde nežili v příznivých životních podmínkách. Byli najímáni na práci na polích i v podnicích. Dochovala se nám zpráva, která svědčí o tom, že podmínky v táboře nebyly vyhovující. Datována je k 15. říjnu 1945, obsahuje seznam 104. obětí, z nichž 27 Němců je označeno za sebevrahy.⁷⁷

⁷⁴ SOkA Louny, fond 546 MěNV Postoloprty, inv. č. 34. Korespondence. Spisy místní správní komise v Postoloprtech 1945

⁷⁵ tamtéž

⁷⁶ SOkA Louny, fond 546 MěNV Postoloprty, zpracoval Rudolf Beran, 1989-1990, s. 1-2

⁷⁷ tamtéž, s. 3

Němci internovaní v tábore nebo jejich příbuzní, posílali Národnímu výboru v Postoloprtech dopisy s žádostmi o propuštění. Ty byly posuzovány na základě několika bodů, jak se dá vysledovat z žádostí:

1. Jméno, jméno za svobodna
2. Původ
3. Člen NSDAP či jiné nacistické organizace?
4. Jak vychovali děti?
5. Byli v nějaké české straně?
6. Podporovali Čechy nebo byli zajatci?
7. Byli pronásledováni od Němců za činnost proti Hitlerovi?

Odpovědi na tyto otázky byly vždy napsány pod samotnou žádostí a na jejich základě se rozhodlo, zda bude daná osoba propuštěna nebo odsunuta. Pro příklad je zde zveřejněno několik ukázek žádostí a jejich posouzení ⁷⁸:

- *„Na podnět našeho člena Adolfa Selingera, býv. vězně koncentračního tábora v Dachově žádáme o propuštění jeho sestry Marie Tůmové, nar. 24. 2. 1902 bytem Postoloprty čp. 183. Jmenovaná pochází z rodiny antifašistické a byla doma vždy tak vychovávána. Její otec, zemř. Josef Selinger je známý jako vůdce dělnické strany, v soc. dem. straně byl hlavním činovníkem. Její bratři byli pro antifašistické smýšlení pronásledováni. Marie Tůmová držela vždy věrně k rodině a podporovala a skrývala své sourozence v době okupace, zejména při obsazení a celou dobu co byli ve vazbě. Její manžel byl Čech. Z těchto důvodů doporučujeme tuto žádost a prosíme o propuštění jmenované. Antifašistická komise v Žatci, 5. 7. 1945.“⁷⁹*

Posudek: *„Marie Tůmová – Selingerová, 24. 2. 1902, původu německého, národnosti německé, česky neumí, manžel byl Čech, ve straně nebyla, je antifašistického smýšlení.“⁸⁰*

Marie Tůmová byla propuštěna a mohla odcestovat do Žatce.

- Elfride Zelenková – *„Dovoluji si žádat o uvolnění z tábora Němců. Jsem sice Němka, rozená v děčínském kraji, ale takřka celý svůj dosavadní život jsem byla ve svém zaměstnání v pospolitosti s Čechy. Pracovala jsem v Praze až do roku 1938. V roce 1935 jsem se vdala za Bedřicha Zelenku, stavitele v Postoloprtech.“*

⁷⁸ v dokumentech se objevuje Němec s malým počátečním písmenem

⁷⁹ SOKA Louny, fond 546 MěNV Postoloprty, inv. č. 34. Korespondence. Spisy místní správní komise v Postoloprtech 1945

⁸⁰ tamtéž

U henleinovské strany jsem nebyla a tím jsem také nemohla být převzata do NSDAP po převzetí sud. území Němci. Můj muž byl v roce 1940 volán k vojenské službě a já jsem byla nucena vésti stavitelský obchod. Čeští dělníci byli u nás vždy spokojeni. Poznala jsem, že český člověk má hodně předností a jest každé cti hoden, nemohla jsem nikdy být proti tomuto národu. Prosím mnohokrát, aby mě bylo umožněno vychovati si to dítě pomocí mé práce, kterou bych mohla československému národu sloužit. Vážila bych si té důvěry velice a jistě bych nedala příčiny k nespokojenosti z důvodů národnostních s mojí osobou. ⁸¹

Posudek: „Elfride Zelenková, 10. 10. 1911, původu německého, národnosti německé, česky umí dobře – ve straně nebyla, muž sloužil u SA, byl u NSDAP. Odsunout.“ ⁸²

- František Wenhart – „Jsem synem Rudolfa a Marie Wenhartové. Matka rozená Jančová jest českého původu. Od mého zaměstnavatele byl jsem v prosinci 1938 z Čes. Budějovic jako vrchní stavební správce do Postoloprty přeložen a vedením stavební správy pověřen. Ačkoli byl tento podnik ve prospěch Říše zabaven, nebyl jsem, jako dříve, po celou dobu 6 let politicky činným, ačkoli to bylo nařízeno. Vůči českému obyvatelstvu vycházel jsem vždy vstřícně a podporoval je dle daných možností. Nerad, avšak z pochopitelných důvodů uvádím, že jsem pozůstalým v květnu m. r. zemřelého stavebního asistenta Bohumila Kocmouda, pravděpodobně jako jediný Němec dokazatelně věnoval částku K 300. Odvolávající se na uvedené skutečnosti, prosím, abych byl byl já a moje rodina propuštěn z tábora pro Němce.“ ⁸³

Posudek: Wenhart Franz., 15.12. 1892, národnost německá, čeština nedostatečná, byl členem NSDAP, 2 děti - školy německé. Odsunout. ⁸⁴

Výpovědi žadatelů jsou zkráceny, ale nijak výrazně neupravovány. Dnes již nezjistíme, zda dotyční Němci uvádějí všechny údaje správně či některé okolnosti schválně zamlčují. Nevíme ani to, jestli „prověřená“ verze ONV Postoloprty je správná či se za ní skrývá snaha odsunout co největší počet Němců.

Na propouštění Němců z internačního tábora na konci roku 1945 reagovala i veřejnost. Po vyvěšení jmen osob, které mají být propuštěny, se ozvalo několik lidí, kteří měli námítky proti jejich "státní spolehlivosti". Na Místní správní komisi v Postoloprtech se obrátil např. Karel Seman, hostinský z Postoloprty, který měl námítky k propuštění proti

⁸¹ SOKA Louny, fond 546 MěNV Postoloprty, inv. č. 34. Korespondence. Spisy místní správní komise v Postoloprtech 1945, karton 6

⁸² tamtéž

⁸³ tamtéž

⁸⁴ tamtéž

Emilu Schulzovi a jeho manželce. Jako důvod udával, že když byl s manželkou zatčen gestapem, tak se jim Schulzovi smáli a křičeli: „Už je vedou.“ Další se dostavila Terezie Valtová z Postoloprty, která vypověděla, že Eliška Vladařová v roce 1938 křičela: „České svině musejí pryč.“⁸⁵

Z dalších dokumentů nebylo možné zjistit, zda výše jmenované osoby byly propuštěny či nikoli. Nemůžeme vyloučit ani to, že podané námitky nebyly pravdivé. Mohlo se jednat o osobní mstu vůči německým spoluobytelům.

Pro Němce v této době platila různá nařízení. Na vyhlášce z 1. června 1945, která byla vydána pro politický okres Žatec a obsahuje pět nařízení, se můžeme dovědět následující. Všichni Němci starší 14 let museli být označeni bílou páskou na levém rukávu. Nesměli vyvěšovat čs. nebo sovětskou vlajku nebo prapor. Na četnickou stanici museli odevzdat funkční radiopřijímače, úmyslné poškození bylo považováno za sabotáž. Předposlední nařízení se týkalo nočního pobytu venku, od 21:30 do 5. hodiny ranní měli zákaz vycházet bez závažného důvodu. Poslední opatření Němcům nařizovalo zákaz účasti na veřejných zábavách.⁸⁶

Jak na příchozí Němce Postoloprty působily, vzpomíná Peter Klepsch ze Žatce: „V neděli (pozn. 3. 6. 1945) jsme přišli do Postoloprty – bylo to strašidelné město – bylo úplně prázdné. Byli jsme odvedeni do kasáren, kde nám bylo přikázáno sednout si na zem, na dlažbu, a tak jsme tam spali celou noc. Jinak se tento den již nic zvláštního neudálo, mimo to, že jsme měli strach a pochybnosti o našem osudu. Pak ráno přišel rozkaz vstávat, který jiná část hlídky přeslechla, a ta se obávala, že nyní budeme agresivní a tak do nás začali střílet z kulometů. Na zemi leželi první mrtví a také zranění. Můj soused, stavební mistr ze Žatce, pan Heinzl měl průstřel břicha. V pondělí dne 4. června přijelo několik nákladních vozů ze Žatce pro úředníky a dělníky technických služeb a pro lékaře. Také muži, kteří měli židovské manželky, mohli s těmito nákladními vozy do Žatce nazpět. V úterý dne 5. června ráno začaly všeobecné prohlídky. Byly z nás vytvořeny malé skupiny, každý se musel nahoře svléknout a všichni jsme byli kontrolováni, kdo byl tetován jako příslušník SS. Hodinky a peníze nám byly odebrány již v neděli odpoledne, včetně kapesních nožů.“⁸⁷

Postupně se začal probouzet i průmyslový a kulturní život ve městě. Svou výrobu opět zahájil cukrovar, pivovar, jatka, obchody a řemesla. Svou činnost zahájily

---

⁸⁵ SOkA Louny, fond 546 MěNV Postoloprty, Tábor – Propuštění Němci

⁸⁶ SOkA Louny, fond 546 MěNV Postoloprty, Spisy místní správní komise v Postoloprtech 1945

⁸⁷svědectví Peter Klepsch ze Žatce, [online]. [cit. 2012-09-24]. Dostupné z: <http://www.heimatkreis-saaz.de/>

první spolky: Svaz české mládeže, Sbor dobrovolných hasičů i Sokol. V místní škole bylo zahájeno vyučování a v červnu ji navštěvovalo 48 dětí. Rudá armáda opustila Postoloprty na konci roku 1945.⁸⁸

Počet českých obyvatel stoupl na začátku roku 1946 na 2 100 osob, postupně tento počet stoupal s příchodem volyňských Čechů, kteří našli svůj domov právě v Postoloprtech. Byla pro ně otevřena i Lidová škola zemědělská.⁸⁹

Ve volbách roku 1946 zvítězili komunisté se 601 hlasy, dostali dvakrát více hlasů než ostatní strany. Mezi KSČ a ostatními stranami vzrůstalo napětí, které vyvrcholilo v únoru 1948. Z národního výboru byli odstraněni zástupci ostatních stran a nahrazeni „vhodnějšími“ kandidáty. Akční výbor poté vydal prohlášení, aby všichni občané: „pomohli k likvidaci zrady a neodpovědně vyvolané vnitropolitické krize a upevnění klidu a pořádku ve městě.“⁹⁰

II. Osudy Němců, kteří byli deportováni do Postoloprty

V této části se pokusím na pomoci svědectví několika Němců ze Žatce, kteří se dostali na začátku června do Postoloprty, zrekonstruovat a jejich vzpomínkami doplnit postoloprtské události. Ty byly rozhodně jedním z největších masakrů spáchaných na německém obyvatelstvu krátce po osvobození.

• Hans Jäckl ze Žatce⁹¹

Hans Jäckl se narodil v Chomutově, ale do roku 1945 žil v Žatci. Otec zde byl ředitelem gymnázia, a proto rodina žila v bytě ve škole. Po městě se začaly šířit zprávy o násilnostech páchaných Rudou armádou a Čechy na Němcích a rodina se rozhodla utéct. 3. června je ale zastihla zpráva, že všichni němečtí muži od 15-65 let se mají ihned dostavit na náměstí. Zde se seřadili do zástupů a po dlouhém čekání se dali na cestu do Postoloprty, kde byli nahnáni do kasáren.

Druhý den všichni nastoupili, aby odevzdali cennosti a byli kontrolováni, zda nemají tetování SS. Ti, u kterých ho našli, byli umístěni do uzavřeného čtverce na nádvoří. V noci se všude ozývala střelba a křik, ráno odklízeli mrtvé a raněné do příkopů u kasáren. Všichni se báli a snažili se na sebe neupozorňovat.

Dalšího dne přišel rozkaz, aby se mladí muži hlásili u vrat. Předpokládali, že je pošlou někam na práci. Otec Hanse Jäckla se rozloučil se svým synem, nikdo totiž

⁸⁸ SOkA Louny, fond 546 MěNV Postoloprty, zpracoval Rudolf Beran, 1989-1990, s. 3

⁸⁹ SOkA Louny, fond 546 MěNV Postoloprty, zpracoval Rudolf Beran, 1989-1990, s.3-5

⁹⁰ tamtéž, s. 9

⁹¹ vzpomínky Hanse Jäckla, [online]. [cit. 2012-11-08]. Dostupné z: <http://www.heimatkreis-saaz.de/> (zkráceno)

nevěděl, co bude dál. Nákladním vozem byli odvozeni do Staňkovic na letiště, kde pomáhali odklízet bomby. Večer se vrátili zpět do kasáren a museli zůstat uvnitř budovy. Z oken bylo vidět, že se muži z uzavřeného čtverce museli postavit do řady a po západu slunce opouštěli kasárna v doprovodu vojáků se samopaly. Hans Jäckl odhaduje, že jich mohlo být 800.

Po týdnu od této události, kde zřejmě zemřel i otec Hanse Jäckla, byli odvedeni z Postoloprť zpět do Žatce. Odtud se dostal až do Libušína (u Kladna), kde pracoval dole až dvanáct hodin denně. Byla to velmi těžká práce a Hans Jäckl se rozhodl utéct se svým kamarádem. Podařilo se jim to, ale druhý den je objevili čeští sedláci, kteří je udali na policii. Báli se, že je nyní zastřelí, ale byli odvezeni zpět do Libušína, kde byli zmláceni hlídkou. Po pěti měsících se dostal zpět do Žatce, kde se setkal s matkou a sourozenci. O tom, co se stalo jeho otcí, se nikdy nedozvěděl pravdu.

- **Franz Stopfkuchen ze Žatce**⁹²

Franz Stopfkuchen se narodil v Žatci v rodině obchodníka. V sedmnácti letech byl poslán na frontu a koncem války padl u Mělníka do ruského zajetí. Podařilo se mu utéct a vrátit se domů, bylo to koncem května 1945.

3. června brzy ráno byl vyhnán na náměstí, kde měli všichni nastoupit, což trvalo velmi dlouho. Odtud zamířili do Postoloprť. Museli si lehnout na zem, jinak by byli zastřeleni. Vzpomíná si, že se v noci střílelo. Druhý den byli muži rozděleni do skupin. Franz se rozhodoval, jestli se přihlásí do skupiny wehrmachtu nebo jako člen HJ. Rozhodl se pro první variantu. Další jeho vzpomínky jsou na dobu, kdy se vrátil z Postoloprť, což považuje za náhodu.

V Československu byl ještě pět let, které strávil v dolech v Ostravě a v Jáchymově, odkud ho propustili na žádost Červeného kříže, za účelem sloučení rodin. Jeho rodina byla již odsunutá do Německa a on zde zůstal sám. Bylo mu nabízeno, aby žádal o obnovení státního občanství, ale odmítl to.

- **Heinrich Giebitz ze Žatce**⁹³

Heinrich Giebitz se narodil v Žatci, jeho otec pracoval v místním pivovaru. Bydlel v ulici, kde bylo více Němců, ale i české rodiny, se kterými se běžně stýkali.

---

⁹² vzpomínky Franze Stopfkuchena, [online]. [cit. 2012-11-08]. Dostupné z: <http://www.heimatkreis-saaz.de/> (zkráceno)

⁹³ vzpomínky Heinricha Giebitze, [online]. [cit. 2012-11-08]. Dostupné z: <http://www.heimatkreis-saaz.de/> (zkráceno)

Mluví ale i o tom, že lehčí konflikty mezi oběma národy se vyskytovaly hlavně na úřadech, kde byli Češi, kteří mluvili jen česky.

Osm dní před koncem války se nacházel v nemocnici v Žatci, odkud ho po operaci krku propustili domů, kde ho zastihl příchod Rudé armády. 3. června přišel rozkaz, aby se všichni němečtí muži od 16 let shromáždili na náměstí. Cestou tam schytil několik ran obuškem a pěstmi. Všichni shromáždění očekávali, že dostanou nějaké další informace a zase se rozejdou, protože si nic neměli brát s sebou. Místo se toho se ozvalo: „Odchod!“ a průvod směřoval do kasáren v Postoloprtech.

Heinrich Giebitz popisuje, jak si v kasárnách sedli na kraj zákopů, když se najednou začalo střílet, schovali se do příkopu, kde viděli z hlíny vykukovat lidské ostatky, které byly málo zahrabané. Po tomto zážitku místo rychle opustili.

4. června probíhaly prohlídky a třídění mužů, kteří byli členy některé nacistické organizace (SS, NSDAP atd.). Následující den došlo k usmrcení pěti chlapců, ti měli údajně plánovat útěk nebo jen chtěli najít nějaké jídlo, kterého bylo nedostatek.

Heinrich Giebitz se dostal spolu s dalšími mladými hochy do malé místnosti, kde spolu s nimi byli i další muži, kteří byli zmrzačení a zubožení. Ráno pro ně přišli a dostali za úkol vozit hnůj do zákopů. Odtud viděli, jak muži, se kterými byli v noci, vychází ven a potom slyšeli výstřely. Po práci v konírně byli tito chlapci odvedeni zpět do Žatce. Pan Giebitz měl štěstí, dostal se na farmu k otci svého spolužáka. V únoru byl odveden na nádraží a deportován do Bavorska.

Další dvě vzpomínky budou od žen ze Žatce. První se zajímá o Utu Reiffovou, rozenou Jäcklovou ze Žatce. Je to sestra Hanse Jäckla, o kterém pojednává první příběh. Uta ani Friederika se jako ženy sice nedostaly do Postoloprte, ale jejich osud zde bude zveřejněn proto, aby bylo patrné, jak bylo nakládáno s ženami.

- **Uta Reiffová, rozená Jäcklová ze Žatce** ⁹⁴

Narodila se v Aši, ale po pár měsících se rodina přestěhovala do Žatce, kde její otec pracoval jako ředitel gymnázia. Po tom, co byl otec povolán do wehrmachtu, zůstala spolu s matkou a dvěma staršími bratry sama.

V červnu 1945 musela s matkou do tábora, který byl nedaleko gymnázia. Tam žili spolu s dalšími v bývalých kasárnách SS. Pro ni jako dítě to byla hrozná doba, nesměly ven a trpěly hladem. Vzpomíná si, že jednou stála s bratrem u plotu a okolo jel

---

⁹⁴ vzpomínky Uty Reiffové, [online]. [cit. 2012-11-08]. Dostupné z: <http://www.heimatkreis-saaz.de/> (zkráceno)

známý pan Kratochvíl, když je viděl, hodil jim kus chleba. Od té doby tam Uta čekávala pravidelně, ale jednou jí chytila hlídka a zmlátila ji.

Po nějaké době byli zavřeni do chlívku, kde byli všichni namačkání. V noci si děti lehaly na matky, to aby ji neznásilnili. Později byl tábor přestěhován k plavecké škole, zde byli všichni vysvěčeni a posypáni bílým práškem, zřejmě proti blechám a vším. Byl už zima a oni měli stále letní oblečení.

V únoru 1946 byli odvozeni do tábora v Bavorsku. Pamatuje si, že jim lidé nadávali a říkali, že kdyby tady nedělali problémy, tak by tam mohli zůstat. Uta skončila v nemocnici, protože nebyla schopná v žaludku udržet potravu. Rodina si pomalu začala zvykat na nový život. Nikdy se již nesetkali s otcem, který byl zřejmě popraven v Postoloprtech.

- **Friederika Götschelová, rozená Mocker za Žatce**⁹⁵

Narodila se ve Vroutku, ale jako dvouletá se přestěhovala do Žatce, kde měl její otec autodílnu. Když do Čech přišla nacistická vojska, bylo jí teprve jedenáct let. V polovině června 1945 k nim přišel Čech se vzkazem, že se mají dostavit do tábora. Zde spolu s dalšími mladými děvčaty loupala brambory a to jen díky tomu, že její matka byla dobrá kuchařka a vařila zde.

Nejhroznější zážitek pro ni jako osmnáctiletou dívku určitě byl, když po ní jeden důstojník s pistolí v ruce chtěl, aby s ním strávila noc. Matka ji přemlouvala, ať jde, jinak že zemře a tak raději šla.

Měla štěstí, že přežila a v roce 1946 se transportem dostala do Bavorska. Uvědomuje si, že pro její rodiče to muselo být o mnoho těžší než pro ni. Dnes žije v Norimberku, kam se provdala a přeji si, aby už nikdy nebyla válka a lidé nemuseli zažívat to, co ona.

Nakonec uvádím jeden příběh, který se všem ostatním vymyká. Jedná se o výpověď pana Lansingra⁹⁶, která dosud nebyla nikde zveřejněna. Rozhovor byl pro účely této práce autorem zkrácen a upraven, jinak se snaží ponechat obsah výpovědi tak, jak byl zachycen i s rizikem, že výpověď pamětníka (tehdy jedenáctiletého) podléhá jistým změnám, které jsou způsobeny velkým časovým odstupem od zmiňovaných událostí.

---

⁹⁵vzpomínky Friederiky Götschelové, [online]. [cit. 2012-11-08]. Dostupné z: <http://www.heimatkreis-saaz.de/> (zkráceno)

⁹⁶záznam výpovědi má autor této práce u sebe

- **pan Lansigr**

„Narodil jsem se v říjnu roku 1934 v Lomu u Mostu jako nejstarší ze tří sourozenců. Maminka byla v domácnosti, tatínek pracoval na poště a často jsme se kvůli tomu stěhovali. Za první republiky jsme bydleli v Postoloprtech U Helmichů, dnes už je to zbourané. Postupně jsme vystřídali několik bydlíšť – Lánky u Terezína, Očíhov, Dolánky. Právě z Dolánek jsme se stěhovali 15. nebo 16. května 1945 zpět do Postoloprta, kam byl tatínek svolán jako bývalý „pošťák“. Od roku 1962 bydlím v Lounech, protože jsem se sem oženil a v Postoloprtech tehdy nebyla nová zástavba jako dnes. Navíc jsem zde dostal byt od podniku, kde jsem pracoval. To co Vám teď budu vyprávět, jsem viděl a pamatuji si to.

Po válce jsme nejdříve bydleli domu na náměstí, dnes je zde kino. Protože tam byli štěnice, tak jsme se rychle odstěhovali do jiné ulice (jak se jmenuje dnes, nevím). Pamatuji si, jak jsem chodil s p. Štercem dolů za viadukt, kde byl Němci postavený zajatecký tábor a on tam teď nosil soustředěným Němcům poštu. Vepředu hlídal nějaký Čížek, měl automat a kontroloval, aby se do tábora nedostal nikdo cizí.

Dále si vzpomínám, že další lágry byly směrem na Rvenice, asi tam pracovali na letišti, v pískovně – typicky dřevěný německý a pak na letišti nad lišanským nádražím.

Když exhumovali hrob u školy, tak si pamatuju, že všude byly sítě a hlídali to tam četníci. Zápach, který se šířil po obci, ale nemohli utajit.

Po exhumacích jsem osobně viděl dva hroby. Jeden v bažantnici u viaduktu a potom ve směru na obec Vrbka. Tudy měl jít pochod smrti, takže možná to byli oběti z toho. Ohledně těch obětí - měli tu být soustředění Němci i z okolí. Je oprávněné, že na ně lidi měli vztek, byli to vetřelci. Ti, kteří to odnesli, ale měli být lidé, kteří za války dělali něco proti lidem. Víím, že dneska se na to koukáme jinak, ale tehdy to tak prostě bylo.“

III. Kdo byl kdo v postoloprtských událostech?

Pro zřehlednění situace uvádím krátké charakteristiky osob, které se nějakým způsobem podílely na událostech v Postoloprtech. Informace částečně vychází z toho, co o sobě řekli při výsleších 30.-31. července 1947 před Okresním soudem v Žatci.

- **Bohuslav Marek**

Povoláním svrškař v Chomutově. Od roku 1929 do 1938 pracoval jako policista v Postoloprtech. V roce 1939 byl přidělen do Lenešic, kde byl po zrušení

policie přiřazen do civilních služeb. 1943 byl uvězněn Němci za porážku na černo na čtrnáct měsíců. Poté se vrátil a do revoluce pobýval v nemocnici. 9. května byl vyzván nadporučíkem Zelenkou, aby se vrátil do Postoloprte jako organizátor místní bezpečnosti. Po soustředění Němců v Postoloprtech vykonával funkci „znalce místních poměrů“. Pracoval také jako správce jednoho z táborů a v souvislosti s tím proti němu bylo zahájeno trestní řízení. Jak uvádí, bylo to proto, že zneužil úřední moci a nosil neoprávněně zbraň, za to byl zatčen a dán do vazby Vojenské prokuratury (mylně se domnívali, že jde o vojenskou osobu). Pro nedostatek důkazů byl na začátku roku 1946 propuštěn. Marek nebyl hlavní postavou, rozhodovali důstojníci čs. armády.^{97 98}

- **Jan Zícha**

Vystupoval pod jménem Petrov. Do okupace učil na menšinových školách v pohraničí a také na zahraniční škole v Rumunsku, odkud se vrátil při mobilizaci 28. září 1938. Přihlásil se do zahraničního odboje u Heliodora Píky a zastával funkci zpravodajského důstojníka. V prosinci 1944 byl s čs. armádou v SSSR, se kterou se vrátil do Prahy v květnu 1945. Do Postoloprte se dostal na konci května 1945 jako zástupce vedoucího 2. výzvědné a zpravodajské skupiny, která spolu s dalšími dvěma skupinami tvořila přesunutý štáb 1. čs. divize. 1. července 1946 byl zvolen předsedou ONV v Žatci.⁹⁹

- **Jan Čubka** (v dokumentech se objevuje též Čupka)

Za okupace byl do roku 1942 na Slovensku, kde byl ve slovenské armádě. Odtud se dostal se zajišťovací slovenskou divizí do Ruska. Dostal tří nedělní dovolenou a utekl k běloruským partyzánům. Poté přišla fronta a dostal se do Moskvy ke generálu Píkovi. Do Postoloprte přišel někdy v půlce května 1945, kde byl přednostou OBZ 1. divize. Úkolem bylo vyčistit oblast, tento rozkaz vydal odcházející generál Španiel.¹⁰⁰

- **Vojtěch Černý**

V roce 1939 uprchl do Polska, kde byl v čs. legii. Zúčastnil se řady bojů jako příslušník čs. vojska v SSSR. Dostal několik vyznamenání např. válečný kříž, ruské a jugoslávské vyznamenání za chrabrost a zásluhy. Byl zraněn průstřelem do hlavy

---

⁹⁷Výslechy před parlamentní komisí v Žatci 30.-31. července 1947, [online]. [cit. 2012-11-24]. Dostupné z: <http://www.heimatkreis-saaz.de/>

⁹⁸Adrian VON ARBURG, T. STANĚK. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů. II.3, Akty hromadného násilí v roce 1945 a jejich vyšetřování*. 1. vyd. Středokluky: Zdeněk Susa, 2010, s.228 (v poznámkách)

⁹⁹tamtéž, s.236 (v poznámkách)

¹⁰⁰Výslechy před parlamentní komisí v Žatci 30.-31. července 1947, [online]. [cit. 2012-11-24]. Dostupné z: <http://www.heimatkreis-saaz.de/>

u Bílé Cerkve. Do Postoloprť přišel jako velitel předsunuté skupiny 1. divize. Přiznává, že dal rozkaz k zastřelení 4-5 chlapců. Vyšetřování nevyklučovalo, že právě on vydával rozkazy.¹⁰¹

- **Josef Tomášek**

Josef Tomášek byl předsedou místního národního výboru v Postoloprtech, kterým se stal v srpnu 1945, měsíc po tom, co přišel do Postoloprť. O B. Markovi řekl, že neměl valnou pověst, dokonce že donášel henleinovcům.¹⁰²

V anonymním dopise, podepsaným pod jménem Jan Šulc, který přišel na ministerstvo vnitra, stálo: „... byli obráni o cenné věci, které se potom ztratily na místním národním výboru u předsedy. Ten taky rozprodal radioaparáty bez lamp, ty lampy dal svému synovi a přidělil mu radioobchod, a ten zase ty vybrané lampy za pěkné peníze rozprodal těm lidem, co jim jeho otec prodal aparáty bez lamp. Ten předseda se jmenuje Tomášek a má za manželku Němku a divíme se, jak je to možný, aby na takovém místě mohl být člověk, který se mohl oženit s Němkou a najednou je takovým vlastencem a krade.“¹⁰³ Podle Tomáška se jeho manželka od roku 1921 hlásila jako Češka.¹⁰⁴

- **Bedřich Reicin** (vlastním jménem Friedrich Reinziger)

B. Reicin stál v čele OBZ, které vzniklo na konci druhé světové války. Byla to vojenská zpravodajská služba, která byla součástí armády. Byla ve spojení s KSČ a později byla komunistům nápomocná při získávání vlivu. Reicin byl 1951 zatčen a obviněn právě komunisty z účasti na spiknutí.¹⁰⁵

Vasil Kiš, vyslýchaný 2. května 1951 na Krajském velitelství státní bezpečnosti v Ústní nad Labem, vypovídal o úloze Bedřicha Reicina v případě Postoloprť. Por. Čubka prý za vědomí gen. Reicina prováděl exekuce německých obyvatel. Reicin o tom

---

¹⁰¹ Adrian VON ARBURG, T. STANĚK. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů. II.3, Akty hromadného násilí v roce 1945 a jejich vyšetřování*. 1. vyd. Středokluky: Zdeněk Susa, 2010, s.239 (v poznámkách)

¹⁰² Výsledky před parlamentní komisí v Žatci 30.-31. července 1947, [online]. [cit. 2012-11-24]. Dostupné z: <http://www.heimatkreis-saaz.de/>

¹⁰³ Adrian VON ARBURG, T. STANĚK. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů. II.3, Akty hromadného násilí v roce 1945 a jejich vyšetřování*. 1. vyd. Středokluky: Zdeněk Susa, 2010, s.236

¹⁰⁴ Výsledky před parlamentní komisí v Žatci 30.-31. července 1947, [online]. [cit. 2012-11-24]. Dostupné z: <http://www.heimatkreis-saaz.de/>

¹⁰⁵ COLLEGIUM BOHEMICUM, o.p.s. *Tragická místa paměti: Průvodce po historii jednoho regionu*. Praha: Antikomplex, o.s., 2010, s.384-385

prý dostával pravidelné zprávy a mohl tomu všemu zabránit, kdyby chtěl. Nevylučuje ani to, že Reicin byl některým popravám přítomen.¹⁰⁶

IV. Rekonstrukce událostí

Sled událostí v Postoloprtech podle plk. Jandy z ministerstva vnitra. Zpráva byla určena pro Bohumíra Bunžu, poslance Československé strany lidové, který byl předsedou komise, která 30.-31.7. vyslychala v Žatci svědky.

- 25. 5. 1945 - příchod lidí, kteří měli zajistit ubytování divize. Tím byl pověřen pplk. Čermák.
- 26.5. - přišel další oddíl OBZ, dále oddíl četnictva. Bylo zatčeno devět Němců a v noci z 25. 5. došlo k prvním popravám.
- 27.5. - konala se schůze MNV a vojáků v domě č. 74. V noci z 26. na 27. 5. bylo popraveno 36 nacistů
- 28.5. - zatýkání Němců, poprava asi 200 lidí a chytání dalších. Mnoho Němců raději spáchalo sebevraždu.
- 29.5. - soustředění Němců
- 30.5. - konec poprav¹⁰⁷

Postoloprty se měly stát sídlem hlavního velitelství 1. čs. divize. Nejdříve sem byla vyslána předsunutá jednotka, která vyjela z Prahy 24. května 1945 do Slaného a teprve pak do Postoloprty tj. 26. května. Jednotka se skládala ze tří skupin:

1. První skupina byla skupina zbraňová, složená z jedné jezdecké eskadrony a jedné čtyř obrněných automobilů.
2. Druhá skupina byla výzvědná, zpravodajská. Zde byl npor. Jan Zícha.
3. Třetí byla skupina obranného zpravodajství, která nezávisle od těchto 2 skupin přišla do Postoloprty. Tu vedl poručík Čubka.¹⁰⁸

Tato předsunutá jednotka měla zajistit prozkoumání terénu a přípravu pro velitelství 1. čs. divize. Jak ukázaly výslechy hlavních aktérů, před svým odjezdem do Postoloprty se sešli s dosluhujícím gen. Španielem, který k nim měl promluvit ve věci vyčištění pohraničí:

„*BUNŽA: Kdo tam prováděl exekuce a popravy?*“

---

¹⁰⁶Úloha gen. Raicina a por. Čubky v Postoloprtech, [online]. [cit. 2012-11-24]. Dostupné z: <http://www.heimatkreis-saaz.de/>

¹⁰⁷ Adrian VON ARBURG, T. STANĚK. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů. II.3, Akty hromadného násilí v roce 1945 a jejich vyšetřování*. 1. vyd. Středokluky: Zdeněk Sus, s. 270

¹⁰⁸ Výpověď Jana Zichy před parlamentní komisí v Žatci 30.-31. července 1947, [online]. [cit. 2012-12-03]. Dostupné z: <http://www.heimatkreis-saaz.de/>

ČUPKA: Já o žádných popravách nevím.

HOLUB: Neviděl jste ten velký hrob u školy?

ČUPKA: Neviděl jsem ho. Řekněte mi, oč vlastně jde?

BUNŽA: Jde o to, že tam bylo postříleno několik set Němců a vy jste byl velitelem OBZ. Jde o to, kdo dal k tomu rozkaz?

ČUPKA: Já jsem k tomu rozkaz nedal. I kdyby se tak bylo stalo, byli jsme kapitán Černý, nadporučík Zicha a ještě jeden poručík u generála Španiela, který nám řekl: Jděte vyčistit rajon, aby se mohla přestěhovat divise. I kdybychom to dělali, bylo to z vyššího pokynu. Generál nám tehdy řekl: Závidím Vám, máte zde velkou možnost a pamatujte, že dobrý Němec je mrtvý Němec. Čím méně jich zůstane, tím méně budeme mít nepřátele. Čím méně jich přejde přes hranice, tím méně budeme mít nepřátele.

BUNŽA: Kdy jste byli na té schůzce s generálem Španielem?

ČUPKA: Bylo to v hotelu Belvedere.

BUNŽA: Jak jste rozuměl tomu pokynu Španielovu?

ČUPKA: Tak jak to bylo řečeno. “¹⁰⁹

Například Vojtěch Černý si na tuto schůzku s gen. Španielem vůbec nepamatuje:

„BUNŽA: Z rozkazu koho jste sem šli?

ČERNÝ: Nevím přesně, kdo ten rozkaz vydal.

BUNŽA: Nepamatujete se, že jste byli voláni ke generálovi Španielovi? Nedával Vám nějaké instrukce?

ČERNÝ: Nato se nepamatuji. “¹¹⁰

Po příjezdu předsunuté jednotky se sešli její vojáci s místními funkcionáři. Zde se opět objevil Bohuslav Marek, za jehož pomoci byli vybíráni lidé k prohlídkám a následné internaci. Jako první se zaměřili na členy nacistických organizací, samotné nacisty a není vyloučeno, že do postoloprtských kasáren posílali i nevinné lidi. Ženy a děti byly umístěny do tábora pod Vinicí. Ten postavili nacisté pro židovské míšence, tj. osoby ze smíšených manželství. V provozu byl od roku 1943 do dubna 1945. Kapacita tábora byla asi 900 osob, ale počet byl překračován. Tábor se do dnešní doby nezachoval. Lze však najít podobné např. v Litvínově u továrny na umělý benzín.¹¹¹

---

¹⁰⁹ Výpověď Jana Čubky před parlamentní komisí v Žatci 30.-31. července 1947, [online]. [cit. 2012-12-03]. Dostupné z: <http://www.heimatkreis-saaz.de/>

¹¹⁰ Výpověď Vojtěcha Černého před parlamentní komisí v Žatci 30.-31. července 1947, [online]. [cit. 2012-12-03]. Dostupné z: <http://www.heimatkreis-saaz.de/>

¹¹¹ VÍCH V., Šustek J., Krejčík M, *Poválečná situace v Postoloprtech (1945-1947)*, ročníková práce, Louny 2010, s. 13

Na konci května 1945 začaly první popravy, kterých se účastnili příslušníci OBZ, kterému v té době velel por. Čubka. Je tedy velmi nepravděpodobné, že by nevěděl o tom, co se zde dělo. Ženy a děti byly odváděny do tábora v bažantnici. Soustřední Němci nebyli pouze z Postoloprť, ale i blízkého okolí – např. z Břvan, Rvenic, Výškova. Popravy skupin Němců se konaly v noci a to na místech, kde se našly hromadné hroby tj. u školy, na vrchu Vinice, v postoloprtské a levonické bažantnici, staré pískovně a u silnice na Chomutov.¹¹²

Příslušníci OBZ byli ubytováni v domě č. 74 v Postoloprtech (viz Obrázková příloha, č. 2), při exhumacích bylo zjištěno, že i tady se provedlo několik poprav. Na zahradě tohoto domu bylo nalezeno sedm těl. Čubkovými podřízenými v OBZ byli i volyňští Češi (např. nadporučíci Štefan, Kolenič, Macháček), dále vojáci z Podkarpatské Rusi a Slovenska. Prostor, ve kterém OBZ operovalo, sahalo až k České Lípě a Karlovým Varům. Proto popravenými v Postoloprtech jsou i Němci z jiných měst a obcí.¹¹³

Náčelníkem štábu 1. divize byl pplk. Otokar Buda. V Postoloprtech se nejdříve nezdržoval, pouze dojížděl a trvale zůstal až od poloviny června. Velitel štábu 1. divize gen. Jan Procházka přijel až po O. Budovi a tím byl štáb kompletní. Oba dva museli mít o událostech alespoň základní informace, které průběžně dostávali. Jejich "hloubku" však nelze s přesností určit.¹¹⁴

Vysocí důstojníci ovlivnili i události v Žatci na začátku června 1945. Žatec leží asi 15 kilometrů západně od Postoloprť. Stejně jako v Postoloprtech i v Žatci žilo mnoho Němců.¹¹⁵ Asi pět dní po tom, co byli zabiti Němci z Postoloprť, se provádělo soustředění Němců v Žatci. Účastnil se toho i Bohuslav Marek, který spolu s Čubkou a Zíchou odjel do Žatce. 3. června bylo vyhlášeno, že se všichni němečtí muži od 14-65 let mají hlásit na náměstí. Shromáždilo se jich několik tisíc a Marek je měl po prověření posílat ve skupinách po 250-300 do Postoloprť. Část mužů tedy odešla do Postoloprť, část byla poslána na práci a zbytek zůstal v žateckých táborech.¹¹⁶

---

¹¹² STANĚK, T. *Poválečné excesy v českých zemích v roce 1945 a jejich vyšetřování*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2005. Edice Sešity Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, Sv.41, s. 118

¹¹³ tamtéž, s. 118

¹¹⁴ Adrian VON ARBURG, T. STANĚK. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů. II.3, Akty hromadného násilí v roce 1945 a jejich vyšetřování*. 1. vyd. Středokluky: Zdeněk Susa, 2010, s. 240

¹¹⁵ VÍCH V., Šustek J., Krejčík M, *Poválečná situace v Postoloprtech (1945-1947)*, ročníková práce, Louny 2010, s. 15

¹¹⁶ Výpověď Bohuslava Marka před parlamentní komisí v Žatci 30.-31. července 1947, [online]. [cit. 2012-12-06]. Dostupné z: <http://www.heimatkreis-saaz.de/>

V souvislosti se soustředním v Žatci pamětníci často hovoří o zastřelení pěti chlapců ve věku 13-15 let, údajně členů HJ. Ti měli být zabiti na rozkaz kapitána Černého, poté co je chytila stráž na útěku. B. Marek prý na jejich adresu pronesl, že by měli dostat pětadvacet. Černý ale řekl: „Zastřelit!“ Svědkové dodávají, že chlapci měli hlad a pouze se pokoušeli sehnat si nějaké jídlo.¹¹⁷

Dalším ožehavým případem je zastřelení řeholníka kapucínského kláštera Maxmilian Hilberta. Podle anonymní zprávy sepsané 8. září 1955, ale nalezené až v roce 2002 v klášteře sv. Konráda v Altöttingu¹¹⁸ se to přihodilo takto.

Páter Maxmilian sloužil 3. června 1945 v osm hodin ráno mši v klášteře v Žatci, zde ho také zastihla zpráva, že všichni mají opustit klášter a nastoupit na náměstí. Uposlechl tedy výzvy, ale špatně chodil a cesta mu trvala o něco déle. Mezitím na náměstí už probíhalo třídění obyvatel. Odpoledne téhož dne odcházely první skupiny mužů do Postoloprts, které jsou od Žatce vzdáleny asi patnáct kilometrů. Páter Maxmilian byl ale nemocný a cesta pro něj byla velmi vysilující. Častokrát byl nucen průvod dohánět. Po několika kilometrech okolo průvodu projelo auto, český důstojník, který ho řídil, pátera naložil a odvezl ho do postoloprtských kasáren.

Zde si konečně trochu odpočinul a osvěžil se. Ještě ten den večer museli všichni shromáždění nastoupit na nádvoří, kde si měli lehnout na zem a pod pohružkou zastřelení zůstat v této poloze. Páter Maxmilian po chvíli řekl vedle ležícímu bratru Elzearovi, že již dlouho nevydrží. Celá noc byla doprovázena zvuky výstřelů, ačkoli všichni klidně leželi.

Následující dny prožili ve chlévě, kde byli všichni namačkáni. Bylo zde málo vzduchu a všichni trpěli hladem. 5. června byli vyhnáni zpět na nádvoří, páter Maxmilian byl v zuboženém stavu a Marek mu „pomohl“ ranou přes záda. Venku přihlíželi popravám a pak se vše opakovalo.

7. června byl vydán rozkaz k zpátečnímu pochodu do Žatce. Pro pátera Maxe to byla poslední cesta. Ačkoli se mu snažili všichni v rámci svých možností pomáhat, podpírali ho a poponášeli, nemohl pokračovat dále. Zůstal ležet u krajnice a rozloučil se s ostatními. Po pár metrech, které mezitím průvod ušel, bylo slyšet dva výstřely.

---

¹¹⁷ Adrian VON ARBURG, T. STANĚK. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů. II.3, Akty hromadného násilí v roce 1945 a jejich vyšetřování*. 1. vyd. Středokluky: Zdeněk Susa, 2010, s.249

¹¹⁸ Zavraždění žateckého pátera Maximiliana 7. června 1945, [online]. [cit. 2012-12-06]. Dostupné z: <http://www.heimatkreis-saaz.de/>

Zbylí duchovní, kteří došli zpět do kláštera, informovali ostatní o osudu pátera Maxe. Po jejich intervenci jim bylo povoleno páter Maxmiliana pohřbít na hřbitově v Žatci 9. června.

V. Vyšetřování

Na začátku roku 1947 se začaly ozývat hlasy o tom, co se stalo v Postoloprtech na přelomu května a června 1945. Na ministerstvo vnitra a ministerstvo národní obrany chodily anonymní dopisy informující o násilných událostech v Postoloprtech a Žatci. O tom, co se v těchto městech zhruba stalo, samozřejmě věděli místní Češi i Němci, kteří to přežili a byli odsunuti do Německa. Někteří lidé o tom vyprávěli doslova legendy, troufali si odhadovat počty mrtvých až na tři tisíce.¹¹⁹ Po svých příbuzných začali pátrat odsunutí Němci za pomoci Mezinárodního červeného kříže.

„BUNŽA: Přicházejí do Postoloprte nějaké žádosti od Mezinárodního červeného kříže stran Němců, kteří tam měli zmizet?

VLČEK: Přicházejí.

BUNŽA: Kolik jich tam přichází?

VLČEK: Průměrně jeden dotaz denně. Všech dotazů je asi 250.

KOKEŠ: Na jaké lidi jsou ty dotazy?

VLČEK: Na lidi německé příslušnosti, kteří žili v Postoloprtech, v Žatci a okolí. Na lidi ze žateckého okresu.

KOKEŠ: Co chtějí tazatelé vědět?

VLČEK: Kde ti lidé jsou, táží se po jejich osudu a zda známe jejich pobyt.

KOKEŠ: Co s těmi žádostmi děláte?

VLČEK: Vracíme je zpět s tím, že o osudu osoby, na kterou se ptají, není nic známo.

KOKEŠ: U osob, které byly odsunuty, se to hlásí?

VLČEK: U osob, které byly odsunuty, se to hlásí.“¹²⁰

1. března 1947 poslanci německých sociálních demokratů – Wenzel Jaksch, Eugene de Witte, Franz Katz a Robert Wiener sestavili zprávu o dění v Československu

¹¹⁹ Staněk T., *Poválečné excesy v českých zemích v roce 1945 a jejich vyšetřování*, s. 114-115

¹²⁰ Výpověď Václava Vlčka před parlamentní komisí v Žatci 30.-31. července 1947, [online]. [cit. 2012-12-06]. Dostupné z: <http://www.heimatkreis-saaz.de/>

v prvních dnech po skončení války. Petice byla určena generálnímu tajemníkovi OSN, dále signatářům postupimské konference.¹²¹

„My podepsaní byli jsme svobodně zvoleni zástupci sociálně-demokratického dělnictva do posledního předválečného československého parlamentu. Naše strana představuje půl století bratské spolupráce s československou dělnickou třídou. Byla věrným spojencem českého lidu v jeho nejtěžší hodině.“¹²²

Požadovali prošetření toho, jak bylo nakládáno s Němci, popisovali na základě svědeckých výpovědí různé tragické akty odplaty. Němečtí sociální demokraté odsuzovali chování nacistů za okupace a o to víc je zasáhlo uplatnění principu kolektivní viny po válce.¹²³

Obavy z toho, že se takové informace dostanou do ciziny a pošramotí pověst celé země, daly do pohybu následující události.

20. června 1947 napsal Zdeněk Fierlinger (náměstek předsedy vlády) dopis předsedovi vlády Klementu Gottwaldovi, který pojednává o dění v Postoloprtech. Počet zde usmrcených osob udává na 1 500, měli to být i příslušníci jiných národností, což se ale později nepotvrdilo. Dále mluví o úloze škpt. Jana Zíchy v případě. Ten byl totiž v této době předsedou ONV v Žatci a také členem komunistické strany. Z. Fierlinger shledal jeho další působení v tomto postavení jako nevhodné, protože by mohlo způsobit pobouření veřejnosti. V souvislosti s vinou škpt. Zíchy mluví o dekretu prezidenta republiky o beztrestnosti činů spáchaných v revoluci, přičemž je divné, že člověk takového postavení - náměstek předsedy vlády - neví, že se jedná o zákon 115/1946 Sb.¹²⁴ tj. Zákon o právnosti jednání souvisejících s bojem o znovunabytí svobody Čechů a Slováků: *„Jednání, k němuž došlo v době od 30. září 1938 do 28. října 1945 a jehož účelem bylo přispěti k boji o znovunabytí svobody Čechů a Slováků nebo které směřovalo ke spravedlivé odplatě za činy okupantů nebo jejich pomahačů, není bezprávné ani tehdy, bylo-li by jinak podle platných předpisů trestné.“¹²⁵* Tento zákon

---

¹²¹ Adrian VON ARBURG, T. STANĚK. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů. II.3, Akty hromadného násilí v roce 1945 a jejich vyšetřování*. 1. vyd. Středokluky: Zdeněk Susa, 2010, s. 93

¹²² COLLEGIUM BOHEMICUM, o.p.s. *Tragická místa paměti: Průvodce po historii jednoho regionu*. Praha: Antikomplex, o.s., 2010, s. 404

¹²³ tamtéž, s. 404-405

¹²⁴ STANĚK, T. *Poválečné excesy v českých zemích v roce 1945 a jejich vyšetřování*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2005. Edice Sešity Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, Sv.41, s. 115

¹²⁵ Česká republika. O právnosti jednání souvisejících s bojem o znovunabytí svobody Čechů a Slováků: 115/1946. In: *Sbírka zákonů ČR*. 1946. [cit. 2013-1-28]. Dostupné z: http://www.sbcz.cz/cgi-bin/khm.cgi?typ=1&page=khq:SB1946/11546A01_000.HTM&soubor=115/1946&platne=4&druh=0&oblastv=6&indexcis=1

vlastně legalizoval činy, které vedly k osvobození země za okupace. Jak uvidíme později, tento zákon bude hrát velkou roli i při posuzování případu Postoloprty-Žatec.

Rozběhla se vlna předběžného vyšetřování, která však měla zůstat veřejnosti utajena. Podílela se na tom Mostecká Státní bezpečnost, která již v dubnu 1947 potvrdila, že tyto události jsou z velké části v souladu právě se zákonem 115/1946 Sb. a tvrdá opatření, ke kterým v Postoloprtech a Žatci došlo, byla vyvolána „*provokacemi Němců, neoprávněným držením střelných zbraní a nedodržováním vyhlášených vojenských předpisů.*“¹²⁶

Další, kdo vyšetřoval poválečné události v Postoloprtech, byla vyšetřovací komise bezpečnostního výboru Ústavodárného národního shromáždění (dále jen VK BV ÚNS). Ještě než došlo k samotnému soudu, je zajímavé číst zápis ze zasedání bezpečnostního výboru ÚNS z 9. července 1947. Jako první se slova ujímá ministr vnitra V. Nosek, který nejdříve mluví o případech násilí na Němcích obecně. Nezapomíná připomenout tragické události páchané nacisty po okupaci – Lidice, popravy vysokoškolských studentů atd., čímž se snaží obhájit jednání vojáků v pohraničí. Nakonec přistupuje k stručnému popisu událostí v Postoloprtech a Žatci. Poté odchází a místo přenechává Jindřichu Veselému. Následuje diskuze zúčastněných o tom, jak se má ve věci postupovat.¹²⁷

Pro představu uvádím některé názory, z kterých je možno odvodit smýšlení tehdejších vysokých funkcionářů.

- Josef Kácl, poslanec ČSNS. Řekl, že o těchto událostech se ví již déle a v žádném případě by se z toho neměla dělat senzace. Upozorňoval ale na to, že se to nestalo v revoluci, ale v červnu, což se rovná sadismu.
- Ota Hora, poslanec ČSNS. Mluvil o tom, že spáchané popravy nelze maskovat, věc by se měla přiznat.
- Bohumír Bunža, poslanec ČSL. Hovořil o tom, že je třeba odstranit ty, kteří zneužívají své postavení, a odvolával se na ženy samoživitelky, které jezdí do Žatce a žádají různé podpory.

Nakonec se všichni domluvili na společném postupu tj. sestavení vyšetřovací komise složené z šesti poslanců různých stran + šest náhradníků, jako poradní orgán byli přizváni zástupci MV, MNO, MS a důstojník Hlavního velitelství SNB.

---

¹²⁶ STANĚK, T. *Poválečné excesy v českých zemích v roce 1945 a jejich vyšetřování*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2005. Edice Sešity Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, Sv.41, s. 116

¹²⁷ Adrian VON ARBURG, T. STANĚK. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů. II.3, Akty hromadného násilí v roce 1945 a jejich vyšetřování*. 1. vyd. Středokluky: Zdeněk Susa, 2010, s. 94-96

Soud se konal v Žatci 30.-31. července 1947. Komise předvolala 22 svědků, z toho dva byli německé národnosti.¹²⁸

Vyznění závěru vyšetřovací komise bylo asi následující. Všichni přítomní členové se shodli, že Marek ani Čubka nejsou přímými pachateli, pouze vykonávali rozkazy, tudíž nemohou být vzati do vazby. Je nutné zjistit v následujících výsleších, kdo rozkazy vydával, popř. kdo jednal na vlastní zodpovědnost. V případě chybí mnoho informací a svědci mají strach promluvit, s čímž komise nemůže nic dělat. Jak pronesl poslanec Kácl: „*Nejsem pro to, abychom soudili Čechy za to, že trestali Němce. Mám nejméně důvodů v tomto směru ke shovívavosti. Sám jsem si představoval, že za jednoho padlého Čecha padne dvacet Němců. (...) My jsme vyslychali pachatele a bylo by mi líbilo, kdyby se přiznali a řekli: Ano, já jsem to udělal.*“¹²⁹

Bylo by rovněž krajně nevhodné veřejně vyzývat svědky, aby se přihlásili a o věci poreferovali, protože tato činnost by mohla být zneužita cizinou k hanobení Československa. Zdůrazněno bylo, aby tomuto vyšetřování byla věnována veškerá pozornost, protože bude zřejmě sloužit jako předloha pro ostatní případy. Na konci se shodli na tom, že politické strany mají od této chvíle lhůtu 14 dní na to, aby dodaly další důležitá svědectví. Po případném doplnění informací bude rozhodnuto o osudu pohřebených těl v hromadných hrobech, tj. jestli se budou exhumovat a následně pohřbívat jinde.¹³⁰

Šetření prováděla i OÚ StB v Mostě, kde stanulo sedm svědků. Zprávu o vyšetřování poté poslala Zdeňku Lukešovi, který byl odborovým radou ministerstva vnitra. Před soudem se objevili i vysocí armádní představitelé, kteří měli s akcí v Postoloprtech co dočinění – gen. Karel Klapálek, Oldřich Španiel a Jan Procházka. Ve všech zprávách těchto vyšetřovacích komisí se udávalo, že oběti z hromadných hrobů budou exhumovány.¹³¹

K exhumaci těl se přistoupilo 17. září 1947, pouze za účasti předem sjednaného počtu osob. Příslušnou práci vykonávalo asi třicet vojenských dobrovolníků, jeden lékař a dva pohřbivači mrtvol. Práci stěžovalo velké teplo a také nezkušenost lidí s prováděnou prací. Důsledně se přistupovalo i k bezpečnostním a maskovacím podmínkám. Nesmělo se fotografovat, natáčet, monitorovaly se hovory na místní poště,

---

¹²⁸tamtéž, s. 96-99

¹²⁹Adrian VON ARBURG, T. STANĚK. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů. II.3, Akty hromadného násilí v roce 1945 a jejich vyšetřování*. 1. vyd. Středokluky: Zdeněk Susa, 2010, s. 259

¹³⁰tamtéž, s. 258-260

¹³¹STANĚK, T. *Poválečné excesy v českých zemích v roce 1945 a jejich vyšetřování*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2005. Edice Sešity Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, Sv.41, s.116-117

místa okolí hrobů byla za pomoci vojenských maskovacích prostředků zatarasena. Největší obavy pramenily z toho, že se informace dostanou do ciziny, kde budou použity proti republice a KSČ. Tresty hrozily také novinářům, kteří by o případu informovali. Při stanování počtu obětí se mělo vzít v potaz, že v Postoloprtech lze objevit i hroby staršího data. Oběťmi měli být lidé z pracovního tábora v bažantnici, který zřídili Němci, dále oběti ze dvou pochodů smrti.¹³²

Práce byly prováděny od 17. září do 27. září 1947. Začalo se v Postoloprtské bažantnici, kde nebylo nutno kopat příliš hluboko, mrtvoly byly zahrabány jen několik decimetrů hluboko. Našli zde 34 těl, z toho tři byly ženy. Tentýž den ještě vojáci vykopali hrob na Vinici, zde stojí za zmínku, že nalezena byla celkem tři těla a jedna prsní kost lékařem určená jako dětská. Také uvedl, že těla jsou zřejmě zahrabaná již déle a nemohou se tedy počítat do celkového počtu mrtvých. Práce vojáků byla těžká, pracovali i v noci. Jedinou nepříjemností byl případ vojáka, který chtěl odcizit mrtvole zlaté zuby. Největší masové hroby byly v Levonické bažantnici, směrem na Žatec u odbočky na Levonice. Zde byly dvě šachty, větší byla 15 metrů dlouhá a 2,3 metrů široká a menší měla na délku 11 metrů a na šířku 2,5 metru. Dohromady odtud bylo exhumováno 452 těl, která již byla ve značném rozpadu.¹³³

Druhým velkým hrobem byl ten u školy. Ještě před samotným provedením, vojáci a místní SNB téměř dva dny vyklízeli a připravovali prostor. Vyučování ve škole bylo zrušeno, obyvatelé okolních domů se museli na čas odstěhovat nebo jim byly zamčeny půdy, odkud bylo něco vidět. V hrobě u školy bylo nalezeno 225 mrtvol.¹³⁴

Celkem bylo exhumováno 763 těl na deseti místech. Tento počet však nemusí být konečný, protože žádné oběti nebyly nalezeny u železničního viaduktu. Svědkové však tvrdili, že zde hromadné hroby jsou. Také některé exhumace byly provedeny jen zběžně např. ve Staré pískovně, kde hlubší výzkum stěžovalo mnoho navezeného materiálu. S objevenými těly bylo zacházeno následovně: 95 těl bylo pohřbeno v Lounech, zbytek byl převezen v bednách do Karových Varů, Ústí nad Labem a Mostu ke zpopelnění.¹³⁵

---

¹³² Zpráva MV ČSR o výsledcích činnosti vyšetřovací komise ÚNS ze dne 22. srpna 1947. ABS Praha, sig. VII-C-13.119/taj.-1947, fond 300-27-1, s. 206-207

¹³³ Adrian VON ARBURG, T. STANĚK. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů. II.3, Akty hromadného násilí v roce 1945 a jejich vyšetřování*. 1. vyd. Středokluky: Zdeněk Susa, 2010, s. 273-274

¹³⁴ Zpráva MV ČSR o výsledcích činnosti vyšetřovací komise ÚNS ze dne 22. srpna 1947. ABS Praha, sig. VII-C-13.119/taj.-1947, fond 300-27-1, s. 224-226

¹³⁵ Adrian VON ARBURG, T. STANĚK. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů. II.3, Akty hromadného násilí v roce 1945 a jejich vyšetřování*. 1. vyd. Středokluky: Zdeněk Susa, 2010, s. 275

Tabulka 6: Místa hrobů a počty těl ¹³⁶

datum	místo	mužů	žen	dětí	celkem
17.9.	Bažantnice Postoloprtská	31	3	0	34
17.9.	Vinice	3	0	1	4
18.9.	Stará pískovna	25	1	0	26
19.9.	Levonická bažantnice (prvý hrob)	47	0	0	47
20. - 21.9.	Levonická bažantnice (prvý hrob)	302	0	0	302
23.9.	LB (druhý hrob)	103	0	0	103
23.9.	U trati pod křížkem	10	0	0	10
24.9.	V zahradě domu čp. 74	7	0	0	7
26.9.	U školy	224	1	0	225
27.9.	V kasárnách	5	0	0	5
součet		757	5	1	763

Jak to bylo s vojáky, kteří o těchto událostech věděli a někteří je přímo vykonávali? Nebylo proti nim zahájeno soudní řízení a v případě se již dál nic nepodnikalo. Všichni se spokojili s tím, že na tento případ se vztahuje zákon 115/1946 Sb. Dále se jako důležité vyzdvihlo, že je nutné mít na paměti to, že pokud v nějakých případech selhali, je nutno hledat chybu v tom, čím dotyční vojáci prošli na frontě a o co všechno ve válce přišli. Byli mezi nimi i volyňští Češi ¹³⁷, jak vnímali tuto situaci, může přiblížit výpověď Alexandra Macháčka:

„MACHÁČEK: Jsem volyňský Čech a přišel jsem sem se zahraniční armádou.

BUNŽA: Kdy jste vstoupil do zahraniční armády?

MACHÁČEK: 15. března 1944 jsem vstoupil do armády.

BUNŽA: Kdy jste přišel do Postoloprty?

MACHÁČEK: V červnu 1945. 1. května 1945 jsem byl jmenován podporučíkem a přidělen k prvnímu pluku.

BUNŽA: Kam jste byl zařazen?

MACHÁČEK: Byl jsem přidělen OBZ.

BUNŽA: Slyšel jste, že Němci z Postoloprty byli zlikvidováni?

¹³⁶ Adrian VON ARBURG, T. STANĚK. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů. II.3, Akty hromadného násilí v roce 1945 a jejich vyšetřování*. 1. vyd. Středokluky: Zdeněk Susa, 2010, s. 277

¹³⁷ STANĚK, T. *Poválečné excesy v českých zemích v roce 1945 a jejich vyšetřování*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2005. Edice Sešity Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, Sv.41, s. 128

MACHÁČEK: To jsem neslyšel. O tom se hovořilo a já jsem tomu nepřikládal váhu. Pro mne to nebyla novinka. Před každým smeknu, kdo tak tehdy činil, ale na svou čest mohu říci, že jsem žádného Němce neviděl zastřeleného. Byl jsem novopečený důstojník, rozkazy jsem nedával, od toho bylo velitelství a řeči lidí jsem si nevšímal.

BUNŽA: V Postoloprtech byly provedeny nějaké popravy. Co o tom víte?

MACHÁČEK: Pro mne nebyly. Před každým smeknu čepici, kdo tak činil. Jsem zahraniční voják a viděl jsem, co Němci dělali v Rusku na Ukrajině, na Volyni. Pro mne to nebyla novinka, i kdyby dnes Němce stříleli. Ať se jdou podívat na pláň Ruska.“¹³⁸

Ovšem všechny tyto skutečnosti, které jsou snad částečně pochopitelné, neměly ujít spravedlnosti. Odráží se zde snaha vysoce postavených osob a příslušníků KSČ udržet všechny informace v utajení, aby nemohly být následně použity proti nim a to jak v domácím prostředí, tak v cizině. Případ Postoloprty-Žatec byl jednou z největších a těžko utajitelných akcí odplaty na českém území¹³⁹, protože mnoho Němců po odsunu do Německa začalo o těchto událostech veřejně mluvit.

Dodnes je toto téma stále živé a citlivé. Odsunutí Němci z Postoloprty a Žatce mají svůj krajaňský spolek Saaz, svoje internetové stránky (odkud tato práce také čerpá) a zaznamenávají různá svědectví a shromažďují informace o tom, co se jim stalo. Vše řídí jeden z přeživších Peter Klepsch. Jednou nebo dvakrát do roka také za účasti dalších navštěvují Postoloprty.

VI. Novodobé vyšetřování

V této podkapitole se pokusím za pomoci tisku zmapovat, jak se v případě pokračovalo po roce 1989. Pro stále žijící pamětníky bylo důležité, aby se události staré téměř padesát let vyřešily. Jak říká Peter Klepsch: „Chci, aby se vědělo, že po válce se děly zločiny na nevinných lidech, které mají stejnou váhu jako zločiny nacistů.“¹⁴⁰

Z dřívějšího výkladu je známo, že události v Postoloprtech a počet 763 exhumovaných těl neušel pozornosti veřejnosti a hlavně odsunutých Němců, kteří se snažili různě dopátrat svých známých a příbuzných. O to hůře se jim žilo s vědomím, že vrazi a organizátoři těchto exekucí ušli trestu.

První vyšetřování bylo zahájeno v roce 1947, ale výsledky a konfrontace svědků nepřinesly jednoznačného viníka. Bylo veřejným tajemstvím, že hlavními aktéry

¹³⁸ Výpověď Alexandra Macháčka před parlamentní komisí v Žatci 30.-31. července 1947, [online]. [cit. 2013-03-16]. / dostupné z: <http://www.heimatkreis-saaz.de/>

¹³⁹ STANĚK, T. *Poválečné excesy v českých zemích v roce 1945 a jejich vyšetřování*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2005. Edice Sešity Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, Sv.41, s. 128

¹⁴⁰ Policie našla české vrahy Němců. Po 64 letech [online]. idnes.cz, 2.6. 2009 [cit. 2013-03-16]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/policie-nasla-ceske-vrahy-nemcu-po-64-letech-fjt-domaci.aspx?c=A090602_120758_domaci_itu

byli příslušníci čs. armády, ale konkrétní průběh a odpovědnost za udílení rozkazů byla nikomu prokázána. Více ve věci vyšetřování nebylo vykonáno, pak přišel únor 1948 a vysocí představitelé KSČ nechají všechny materiály a důkazy uložené v tajných archivech po několik desítek let. Zajímavý je osud Bohumíra Bunži po 1948, který byl předsedou vyšetřovací komise. Byl vyloučen z ČSL a bez rodiny odchází do exilu. Na konci roku 1948 byl v nepřítomnosti odsouzen k trestu smrti. Do vlasti se vrátil až po pádu komunistického režimu a zemřel v roce 1990.¹⁴¹

Zájem o toto téma, nejen o případ Žatec-Postoloprty, přišel v polovině 90. let, kdy se případem začala zabývat Policie ČR. Hledala konkrétně vraha/vrahy pěti chlapců ve věku 13-15 let, kteří byli popraveni údajně za útěk.

Případ byl řešen žateckou kriminálkou celkem třikrát. Podněty k vyšetřování dal v roce 1995 i spisovatel Ludvík Vaculík a někteří novináři. Květa Tošnerová a David Hertl uveřejnili ve Svobodném hlase 5. října 1995 článek Běda poraženým!, kde se snažili zrekonstruovat události května a června 1945 v Postoloprtech. Vzpomínají, že pár dní poté jim přicházelo velké množství anonymních zpráv a telefonátů, někteří jim dokonce vyhrožovali smrtí.¹⁴²

Podněty k dalšímu vyšetřování přicházely hlavně z Německa, kde je vražda nepromlčitelná. Kriminalista Pavel Karas se případu ujal v roce 2006, jak sám přiznává, zpočátku nevěřil, že se poprava pěti chlapců vůbec stala. Celá organizace vyšetřování byla složitá a nákladná. Bylo potřeba vyslechnout spoustu svědků a přeložit z němčiny jejich výpovědi.¹⁴³

Po 64 letech (tj. v roce 2009) policie po dlouhém vyšetřování dospěla k závěru, že viníky, kteří zpečetili osud pěti chlapců, jsou kapitán Černý a Bohuslav Marek. Ani jednomu zmíněnému však rozsudek nemohli oznámit. Oba se dožili vysokého věku. Černý zemřel v roce 1991, bylo mu 74 let. Marek se dožil 71 let, zemřel v roce 1969. Policie nevyloučila ani možnost, že to nebyla jediná poprava, kterou provedli.¹⁴⁴

---

¹⁴¹ Bunža Bohumír. Právník a politik, představitel ČSL [online]. © Československé dokumentační středisko, o. p. s., 1994-2010 [cit. 2013-03-16]. Dostupné z: <http://www.csds.cz/cs/g6/195-DS.html>

¹⁴² *Masakr Němců zůstává bez trestu* [online]. idnes.cz, 11.8. 2002 [cit. 2013-03-16]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/masakr-nemcu-zustava-bez-trestu-da3-/domaci.aspx?c=A020710_221105_domaci_pol

¹⁴³ *Největší poválečný masakr Němců vyřešen. Známe vrahy* [online]. aktualne.centrum.cz, 1.6. 2009 [cit. 2013-03-16]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/domaci/kauzy/clanek.phtml?id=638627>

¹⁴⁴ *Největší poválečný masakr Němců vyřešen. Známe vrahy* [online]. aktualne.centrum.cz, 1.6. 2009, [cit.2013-03-16]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/domaci/kauzy/clanek.phtml?id=638627>

Spor o pomník

Velké debaty mezi oběma stranami způsobovalo to, že německý krajanský spolek žádal, aby v Postoloprtech stálo pietní místo poukazující na vraždy, které se tam staly. Spolek dal Postoloprtským návrh na text, který by se mohl na pomníku objevit a byl ochoten ho i financovat. Radní města Postoloprty to po dlouhá léta odmítali a cítili z německé strany jistý nátlak.

Až napotřetí se radnice v roce 2009 rozhodla, že pomník v Postoloprtech stát bude. Odmítli, ale pomoc krajanského spolku na zhotovení bronzové desky, která dnes stojí na zdejší hřbitově (viz Obrázková příloha, č. 3)

Jeden ze zástupců spolku Otokar Löbl postoloprtské rozhodnutí uvítal: „*Považujeme toto sebevědomé usnesení postoloprtských zastupitelů za významný zodpovědný krok přispívající k trvalému smíření a pravdivému výkladu našich dějin.*“¹⁴⁵

Po rozhodnutí postavit pomník, přišla na řadu složitější otázka a to, co na něj napsat. Každá strana měla svou představu a bylo nutné najít přijatelné řešení pro obě strany.

Navrhovaný text krajanským spolkem:

Německým obětem postoloprtského masakru z roku 1945

Text, který si odhlasovali zastupitelé Postoloprty. Na pomníku je uveden dvojjazyčně – v češtině i němčině:

*Všem nevinným obětem postoloprtských událostí z května a června 1945*¹⁴⁶

Radnice tím udělala vstřícný krok a postavení pietního místa lze považovat za možnost, jak se srovnat s minulostí. Ovšem spory o přesnou formulaci a konečná verze nápisu potvrzují to, že pouhou existencí pomníku není celá věc vyřešena. Že emoce stále nejsou uklidněné, dokládá i fakt, že pro vybudování pomníku nebyli čtyři ze čtrnácti zastupitelů města. Pro oba národy je ale důležitá existence pomníku jako takového.

---

¹⁴⁵ *Na pomníku obětem poválečného masakru nebude o Němcích ani zmínka* [online]. idnes.cz, 6.11. 2009 [cit. 2013-03-16]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/na-pomniku-obetem-povalecneho-masakru-nebude-o-nemcich-ani-zminka-pye-/domaci.aspx?c=A091106_115311_domaci_itu

¹⁴⁶ tamtéž

8. Závěr

Společné česko-německé soužití trvající bezmála osm století skončilo po druhé světové válce rozchodem obou společenství. Odsun, vyhnání, vysídlení – několik termínů označujících stejný proces, za kterým se dodnes skrývá mnoho násilí, bolesti a neutišených emocí.

Český národ začal bojovat o své místo v 1. polovině 19. století. Boje zpočátku založené na jazykových právech postupně přerostly v požadavky politické. Vznik Československa, deklarovaného jako národní stát, mohl Čechům připadat jako faktické vítězství. Konečně nebyli trpěnou menšinou, ale československý národ se stal uměle vytvořenou většinou ve svém vlastním státě. Osud republiky byl ale závislý na vzájemných vztazích mezi Čechy a Němci. Jak se později ukázalo, českoslovenští představitelé nebyli schopni včas zareagovat na vyhrocené poměry v republice.

30. léta se nesla ve znamení ekonomické krize, z čehož těžila různá německá politická hnutí. V Němcích postupně vypěstovala averzi proti všemu československému a hodlala ji později využít ve svůj prospěch. Jak tvrdil Henlein, sudetští Němci budou oporou pro rozbití republiky. Pokud někdo v této době doufal, že vyhrocenou situaci zachrání několik ústupků čs. vlády, pletl se. Události roku 1938 jsou toho důkazem, v těch nešlo o Československo jako takové, ale o obavy velmocí z další války. Mnichovskou konferenci a nacistickou okupaci lze brát jako pozdější příčinu k vysídlení Němců. Myšlenky na odsun se objevují a mění v průběhu celé války.

Konec druhé světové války přinesl jednak radost a jednak další nepokoje. Čs. obyvatelům, hlavně v pohraničí, se jako důležitá jevila skutečnost, že počínání Němců nemůže ujít trestu. Zafungoval zde princip kolektivní viny. Pokud bychom si dovolili hodnotit tento postoj, musíme brát v potaz všechny historické události a vzpomínky lidí s tím souvisejících. Bylo jasné, že situace se musí nějak řešit, protože model, který byl uplatněn se vznikem Československa, se neosvědčil. „Nový stát“ nemohl začít stavět na stejných základech. Pro první měsíce po válce je příznačný tzv. divoký odsun, doprovázený násilím a sebevraždami ze strany Němců. S tím blíže souvisí i případ Žatec-Postolorpety.

Postolorpety byly malým městem se smíšeným obyvatelstvem a měly se stát sídlem velitelství 1. čs. divize. Ještě před příchodem jednotek, se její zástupci sešli s gen. Španielem, který pronesl velmi emotivní formulaci: „Dobrý Němec je ten, který je mrtev.“ Tímto výrokem ve vojácích, kteří na vlastní kůži zažili řádění Němců na východní frontě, znásobil touhu po odplatě. Někteří z nich se při výsleších budou tímto

„posláním“ obhajovat. Součástí předsunuté jednotky, která byla do Postoloprty vyslána, aby vyčistila město od nepřátel, byly tři oddíly. První dva měly spolupracovat společně, třetí (jednotka OBZ) měla být samostatná.

Po příjezdu do Postoloprty byli němečtí muži nahnáni do místních kasáren, vše se dělo za pomoci znalce místních poměrů Bohuslava Marka, jednoho z údajných pachatelů. Ženy a děti byly posílány do bažantnice. Popravy se děly převážně v noci a těla obětí byla dávána do masových hrobů, které si většinou sami předem vykopali. V Postoloprtech byli vražděni i Němci z okolí – z Výškova, Břvan, Rvenic. Popravy skončily na konci května 1945.

Akteři poprav v Postoloprtech ovlivnili i situaci v nedalekém Žatci. Soustředění Němců tam bylo vyhlášeno 3. června 1945. Po prohlídkách byli odváděni do kasáren v Postoloprtech, kde je čekal stejný osud jako Němce z Postoloprty.

Případ se dočkal prvního vyšetřování v roce 1947, kdy na různá ministerstva chodily anonymní dopisy o dění v obci. Po řadě výsledků, které neukázaly na konkrétního viníka, se komise usnesla na tom, že bude nejlepší těla exhumovat a pohřbít jinde. K exhumaci se přistoupilo v září 1947, v deseti hrobech bylo nalezeno celkem 763 těl. Více z vyšetřování nevyplývalo a po únoru 1948 už ani nemohlo. Dokumenty k případu byly bezpečně schovány a 64 let trvalo, než žatecká kriminálka obvinila Bohuslava Marka a Vojtěcha Černého alespoň z vraždy pěti mladých chlapců, kteří byli zastřeleni za údajný útěk.

Struktura práce byla navržena tak, aby v první části ukázala komplikovanost společného soužití Čechů s Němci a dále měla pomoci utřídit základní poznatky o problematice. Druhá část práce vycházela z konkrétního případu Postoloprty-Žatec, kde bylo usmrceno několik set osob. Tuto exekuci na německém obyvatelstvu lze považovat za vůbec jednu z největších, protože v krátkém časovém rozpětí zde bylo podle vyšetřování z roku 1947 popraveno nejméně 763 osob. Případ je také názornou ukázkou toho, jak zákon 115/1946 Sb. legalizoval násilí, ke kterému došlo v době od 30. září 1938 do 28. října 1945. Nelze opomenout ani snahu, zejména představitelů KSČ, utajit všechny nashromážděné informace.

Tato práce si neklade za cíl hodnotit situaci ani zjistit, jak to doopravdy bylo, ale chce s odstupem času ukázat, že si musíme připustit i negativní stránky naší historie, abychom se podobného chování mohli do budoucna vyvarovat.

9. Prameny a literatura

I. Prameny

- Státní okresní archiv Louny - fond 546 MěNV Postoloprty
- Archiv bezpečnostních složek Praha – fond 300 Zemský odbor bezpečnosti

II. Literatura

- ADRIAN VON ARBURG, T. STANĚK. Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951:dokumenty z českých archivů. I., Češi a Němci do roku 1945 - Úvod k edici. 1. vyd. Středokluky: Zdeněk Susa, 2010. ISBN 978-80-86057-66-8
- ADRIAN VON ARBURG, T. STANĚK. Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951:dokumenty z českých archivů.II.3, Akty hromadného násilí v roce 1945 a jejich vyšetřování. 1. vyd. Středokluky: Zdeněk Susa, 2010. ISBN 978-80-86057-68-2
- BENEŠ, E. Mnichovské dny: paměti. Praha: Svoboda, 1968
- BENEŠ, Z., D. JANČÍK, J. KUKLÍK, E. KUBŮ, V. KURAL, R. KVAČEK, V. PAVLÍČEK, J. PEŠEK, R. PETRÁŠ, Z. RADVANOVSÝ A KOL. a R. SUCHÁNEK. Rozumět dějinám: Vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848-1948. 2. opravené vydání. Praha: Gallery s.r.o., 2002. ISBN 80-86010-60-0
- BRANDES, D. *Cesta k vyhnání 1938-1945: Plány a rozhodnutí o "transferu" Němců z Československa a z Polska*. 1. vyd. Praha: Prostor, nakladatelství s.r.o., 2002. ISBN 80-7260-070-2.
- COLLEGIUM BOHEMICUM, o.p.s. Tragická místa paměti: Průvodce po historii jednoho regionu. Praha: Antikomplex, o.s., 2010. ISBN 978-80-904421-1-5
- ČAPEK, K. Na břehu dnů. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1966
- ČELOVSKÝ, B. Mnichovská dohoda 1938. 1. vyd. Šenov u Ostravy: Tilia, 1999. ISBN 80-86101-19-3
- EMMERT, F. Osudové osmičky v našich dějinách. 1. vyd. Brno: Computer Press, a.s., 2008. ISBN 978-80-251-2317-1
- FILÍPEK, J. Mnichov 1938-Hra o Československo. Praha: Eduard Grégr a syn, 2001. ISBN 80-902023-9-X
- Kronika českých zemí 1900-1938: Počátek 20. století - zánik 1. republiky. Praha: Fortuna Libri, 2008. Edice deníku Lidové noviny. ISBN 978-80-7321-399-2
- KUČERA, J. "Žralok nebude nikdy tak silný": Československá zahraniční politika vůči Německu 1945-1948. 1. vyd. Praha: Argo, 2005. Historické myšlení. ISBN 80-7203-648-3
- Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí, díl XX., Praha, Argo, 1903

- STANĚK, T. Odsun Němců z Československa 1945-1947. 1. vyd. Praha: Academia společně s nakl. Naše vojsko, 1991. ISBN 80-200-0328-2
- STANĚK, T. Perzekuce 1945: perzekuce tzv. státně nespolehlivého obyvatelstva v českých zemích (mimo tábory a věznice) v květnu - srpnu 1945. 1. vyd. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1996. ISBN 80-85241-99-4
- STANĚK, T. Poválečné excesy v českých zemích v roce 1945 a jejich vyšetřování. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2005. Edice Sešity Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, Sv.41. ISBN 80-7285-062-8
- STICH, A. Existuje u nás pocit ohrožení jazyka?. *Naše řeč*. 1995, č. 78, s. 61-73

III. Internetové zdroje

- *Město Postoloprty - Historie* [online]. Město Postoloprty, 2008 [cit. 2013-01-16]. Dostupné z: <http://historie.postoloprty.advice.cz/historie.html>
- *Heimatkreis Saaz* [online]. [cit. 2013-01-16]. Dostupné z: <http://www.heimatkreis-saaz.de/>
- *Divnopis aneb Proč se to tak jmenuje?: Postoloprty* [online]. ceskatelevize.cz, 2011 [cit. 2013-01-16]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10168943030-divnopis-aneb-proc-se-to-tak-jmenuje/408235100281009>
- *Na pomniku obětem poválečného masakru nebude o Němcích ani zmínka* [online]. idnes.cz, 6.11. 2009 [cit. 2013-01-16]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/na-pomniku-obetem-povalecneho-masakru-nebude-o-nemcich-ani-zminka-pye-/domaci.aspx?c=A091106_115311_domaci_itu
- *Masakr Němců zůstává bez trestu* [online]. idnes.cz, 11.8. 2002 [cit. 2013-01-16]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/masakr-nemcu-zustava-bez-trestu-da3-/domaci.aspx?c=A020710_221105_domaci_pol
- *Policie našla české vrahy Němců. Po 64 letech* [online]. idnes.cz, 2.6. 2009 [cit. 2013-01-16]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/policie-nasla-ceske-vrahy-nemcu-po-64-letech-fjt-/domaci.aspx?c=A090602_120758_domaci_itu
- *Bunža Bohumír. Právník a politik, představitel ČSL* [online]. © Československé dokumentační středisko, o. p. s., 1994-2010 [cit. 2013-01-16]. Dostupné z: <http://www.csds.cz/cs/g6/195-DS.html>
- *Největší poválečný masakr Němců vyřešen. Známe vrahy* [online]. aktualne.centrum.cz, 1.6. 2009 [cit. 2013-01-16]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/domaci/kauzy/clanek.phtml?id=638627>
- Česká republika. O právnosti jednání souvisejících s bojem o znovunabytí svobody Čechů a Slováků: 115/1946. In: *Sbírka zákonů ČR*. 1946. Dostupné z: http://www.sbcz.cz/cgi-bin/khm.cgi?typ=1&page=khq:SB1946/11546A01_000.HTM&soubor=115/1946&platne=4&druh=0&oblastv=6&indexcis=1
- Československá republika. Jazykový zákon. In: *Sbírka zákonů*. 29.2. 1920. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/tisky/t3489_02.htm
- České vlastenecké stránky: Košický vládní program. [online]. [cit. 2013-04-16] Dostupné z: http://www.svedomi.cz/dokdoby/1945_kosvlpr.htm

10. Přílohy

I. Seznam tabulek

Tabulka 1: Obyvatelstvo v pohraničí k 6.1. 1946

Tabulka 2: Němci v pohraničí k 26.5. 1946

Tabulka 3: Němci v pohraničí k 18.8. 1946

Tabulka 4: Vývoj počtu obyvatel v Postoloprtech

Tabulka 5: Počty obyvatel v roce 1945

Tabulka 6: Místa hrobů a počty těl

II. Seznam zkratek

- č. – číslo
- čs. – československý
- ČSD – Československé dráhy
- ČSL – Československá strana lidová
- ČSNS – Československá strana národně-socialistická
- DNP - Německá nacionální strana
- gen. – generál
- HJ – Hitlerjugend
- KSČ – Komunistická strana Československa
- MNO – Ministerstvo národní obrany
- MNV – Místní národní výbor
- MS – Ministerstvo spravedlnosti
- MV – Ministerstvo vnitra
- NSDAP - Německá nacionálně socialistická dělnická strana
- OBZ – Obranné zpravodajství
- ONV – Okresní národní výbor
- OÚ StB – Oblastní úřadovna Státní bezpečnosti
- por. – poručík
- pplk. – podplukovník
- Sb. – sbírka zákonů
- SdP – Sudetoněmecká strana
- SHF – Sudetoněmecká vlastenecká fronta
- SNB – Sbor národní bezpečnosti
- SS – Schutzstaffel
- SSSR – Svaz sovětských socialistických republik
- škpt. – štábní kapitán
- VK BV ÚNS - Vyšetřovací komise bezpečnostního výboru Ústavodárného národního shromáždění

III. Obrázková příloha

Obrázek 1: kasárna v Postoloprtech ¹⁴⁷

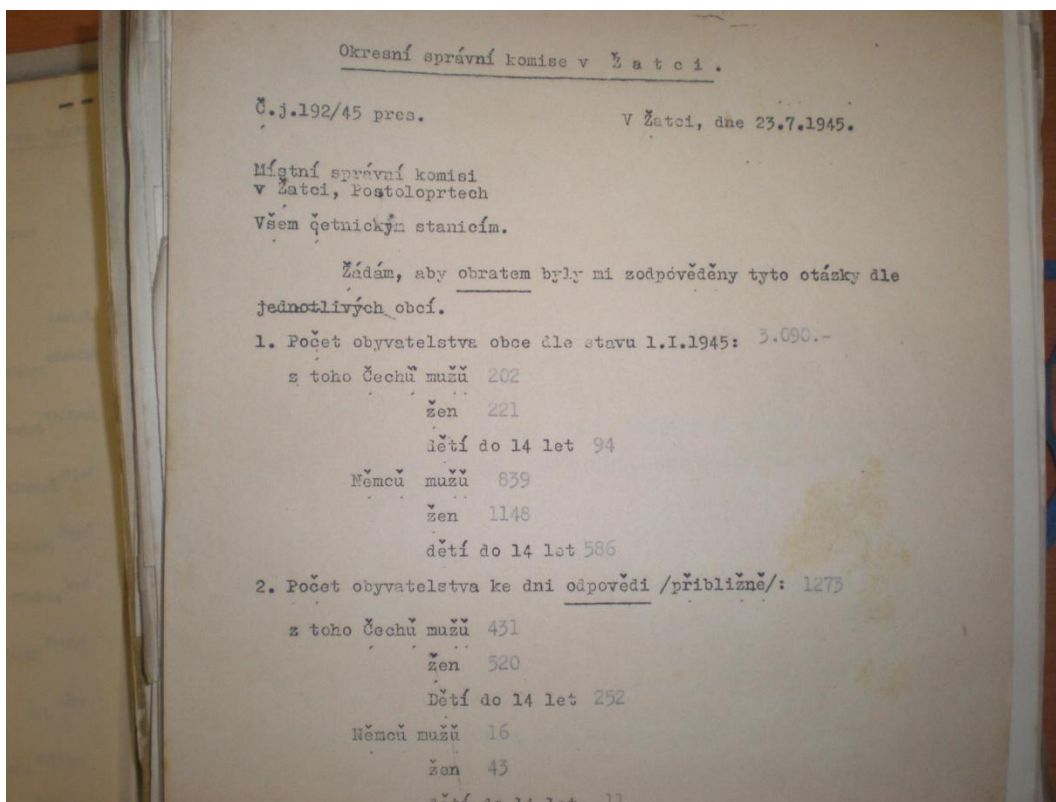
Obrázek 2: Sídlo OBZ, dům č.74 ¹⁴⁸

¹⁴⁷ Zdroj: vlastní foto

¹⁴⁸ Zdroj: vlastní foto

Obrázek 3: Pamětní deska ¹⁴⁹

Obrázek 4: Počet obyvatel Postoloprty z roku 1945 ¹⁵⁰

¹⁴⁹ Zdroj: vlastní foto

¹⁵⁰ SOkA Louny, fond 546 MěNV Postoloprty. Korespondence. Spisy místní správní komise v Postoloprtech 1945